

Bijlagen bij de reader Cultuur + Stad

Van een aantal instellingen die een bijdrage leverden aan de reader, ontving Kunsten'92 ook begeleidend achtergrondmateriaal: brieven, notities, manifesten en rapporten. Hieronder een overzicht. Ook treft u hier van iedere organisatie het webadres.

In deze bijlagen bij de reader cultuur en de stad vindt u achtereenvolgens:

Overzicht bijdragen reader en aanbevolen literatuur

Vereniging van Nederlandse gemeenten

VNG Raadgever lokaal cultuur- en mediabeleid.

Amsterdams directieoverleg Culturele instellingen

Brief aan de programmacommissie, d.d. 3 juli 2005

ACI, De winst van kunst en cultuur in Amsterdam 2005

Het Utrechts model

Kunst maakt de stad, manifest voor de Utrechtse politiek, 31 mei 2005

Toelichting op het Utrechtse model door Manuel Segond von Banchet.

Kultureel overleg Maastricht

Cultureel Manifest voor de stad Maastricht' van het KOM

Stichting Nationaal Contact Monumenten

Kiezen voor monumenten 2002

OLON, organisatie van Lokale omroepen in Nederland

Visie op de publieke lokale omroep, Brief OLON aan de staatssecretaris van Cultuur met bijlage, 15 februari 2005

Lokale omroep in Kaart bereiksheidsonderzoek 2005

1. SKOR

www.skor.nl

2. Architectuur Lokaal:

www.arch-lokaal.nl

www.ontwerpwedstrijden.nl

Boeken:

Bedrijfsterreinen in: *Werk in uitvoering* (2005).

Kennisuitwisseling binnen Europa in: *PANORAMA NL <> VL* (2005).

De nieuwe welstandswet en de gevolgen hiervan voor het architectonisch ontwerp in: *Ontwerpen met Welstand* (2005).

Flexibel bouwen in: *Woning op Maat* (2005)

Wederopbouwwijken in: *Veertig jaar later* (2004)

Infrastructuur en ruimtelijke inpassing in: *Waar een weg is, is een wil* (2003).

Readers: over thema's als: dorpsvernieuwing, particulier opdrachtgeverschap, traditionalistische bouwstijlen in de architectuur, Steunpunt Ontwerpwedstrijden

Krant: elk kwartaal verschijnt de Architectuur Lokaalkrant waarin artikelen over en door opdrachtgevers, opgaven, beleidsinstrumenten in de (on)gebouwde omgeving staan.

3. Premsela, stichting voor vormgeving

Het verslag van het debat 'Vormgeving op de kaart' en het rapport *Trekker of bijwagen* zijn te downloaden via: <http://edit.petr.com/premsela/site/publicaties/index/-/nl>

4. Federatie Welstand:

De Federatie Welstand verwijst voor notities en rapporten naar www.fw.nl

5. Stichting Nationaal Contact Monumenten

<http://www.stichtingncm.nl>

'Kiezen voor monumenten 2002' – opgenomen in deze bijlage.

6. Stichting voor Nederlandse Archeologie

www.sna.nl

7. Platform Amateur Kunst

<http://www.platformamateurlkunst.nl>

8. De Kunstconnectie

www.dekunstconnectie.nl

9. Contactorgaan Nederlandse Orkesten

www.cno.nl

10. Vereniging Openbare Bibliotheken

www.debibliotheken.nl

Voor zeer uitgebreide informatie over de bibliotheekvernieuwing:
www.bibliotheekvernieuwing.nl

11. Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland

www.olon.nl

Opgenomen in deze bijlage:

- Brief OLON aan de staatssecretaris van Cultuur, d.d. 15-02-2005
- OLON: Visie op de publieke lokale omroep. Bijlage bij brief dd. 15 februari 2005
- 'Handreiking relatie gemeente –lokale omroep 2005'
- 'Lokale omroep in Kaart , OLON bereikbaarheidsonderzoek 2005'

Apart te downloaden vanaf www.kunsten92.nl

- Investeren in kwaliteit. Een analyse van en aanbevelingen voor de financiering van de publieke lokale omroep
- Ledenbrief VNG van november 2005 over de 'Handreiking relatie gemeente-lokale omroep 2005'.

12. VSCD

www.vscd.nl

Aanbevolen literatuur:

Te downloaden via de website van de VSCD:

- De lezing van Pieter Tordoir (directeur beleid Kamer van Koophandel Amsterdam en hoogleraar sociale geografie) over kunsten in stedelijke omgeving op het VSCD congres van 2003;
- 'Waartoe financieren de gemeenten podia? Aanvullende beschouwing' (VSCD 2004);
- 'Een gepast gevoel van eigenwaarde, handreiking voor lobby' (VSCD 2003).

Te downloaden via www.kunsten92.nl:

- LAGroup, Amsterdam, *Wat cultuur verdient, een kort overzicht van de betekenis van de kunsten voor de gemeenten*;
- Gerard Marlet, Clemens van Woerkens, *Tolerance, Aesthetics, amenities of jobs? Dutch city attraction to the creative class*.
- Gerard Marlet, Clemens van Woerkens, *De maatschappelijke baten van een veilige stad* (Nyfer 2004);

Verder:

- Meerjarenbeleidsplan Kamer van Koophandel Amsterdam (cultuur is één van de speerpunten hierin)
- Atlas van Nederlandse Gemeenten 2004 (of 2003), Gerard Marlet, *De betekenis van podiumkunsten*
- *Creativiteit en de Stad, Hoe de creatieve economie de stad verandert* (Nai Uitgevers, Rotterdam)
- Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam, *De Creatieve Kennisregio* (Amsterdam Special 2004)

13. Vereniging van Nederlandse Poppodia en Festivals

www.vnpf.nl

De handreiking voor gemeenten 'Pop met beleid' kan worden gedownload via <http://www.popnl.nl>

14. Fonds voor de Nederlandse film –consulent filmvertoning
<http://www.filmtheaters.nl/index.htm>

15. Museumvereniging
www.museumvereniging.nl

16. Federatie Kunstuitleen
www.fku.nl en www.kunstuitleen.nu

17. Theaterfestival Boulevard
www.festivalboulevard.nl

18. Vereniging van Nederlandse Theatergezelschappen en –producenten
www.vnt.nl

19. FNV KIEM
<http://www.fnv-kiem.nl>

20. Kunstenaars@CO
<http://www.kunstenaarsenco.nl/>

21. Stichting Netwerk Broedplaatsen Amsterdam
www.broed.net

22. Directieoverleg Amsterdamse Culturele Instellingen:

Opgenomen in deze bijlagen

- Brief ACI aan de leden van de programmacommissie, d.d. 3 juli 2005
- 'De winst van kunst en cultuur in Amsterdam' (2005)

23. Cultureel Overleg Maastricht

Opgenomen in deze bijlagen: het 'Cultureel Manifest voor de stad Maastricht' van het KOM

24. Verkadefabriek 's-Hertogenbosch
www.verkadefabriek.nl

25. Het Utrechts Model

Opgenomen in deze bijlagen

- 'Kunst maakt de stad', manifest voor de Utrechtse politiek (31 mei 2005)
- een toelichting op het Utrechts model van Manuel Segond von Banchet.

26. VNG

www.vng.nl

Op deze website treft u persberichten, brieven en handreikingen over het gemeentelijk cultuur- en mediabeleid. De *Handreiking relatie lokale omroep – gemeente 2005* is te downloaden op www.kunsten92.nl.

In deze bijlage is de notitie 'Raadgever lokaal cultuur- en mediabeleid' opgenomen.

Raadgever lokaal cultuur- en mediabeleid **Vereniging van Nederlandse Gemeenten**

1. Lokaal beleid

A. Ringenmodel en doelstellingen autonoom gemeentelijk beleid

Het cultuur- en mediabeleid is grotendeels gedecentraliseerd. Met het oog op een wel-overwogen invulling van deze gemeentelijke autonomie heeft de VNG een ringenmodel voor het lokale beleid ontwikkeld, zie bijlage 1. Gemeenten worden daarin onderverdeeld in drie groepen: tot 30.000 inwoners met een kernachtig, van 30.000 tot 90.000 inwoners met een uitgebreid en met meer dan 90.000 inwoners met een alomvattend beleid. Het model krijgt veel respons, maar er zijn natuurlijk altijd gemeenten die gelet op hun ligging, hun historie, hun inwoners e.d. meer of minder doen dan de ring aangeeft.

In het midden van de ring staan festivals. Er worden voorts zes hoofdgroepen van beleid onderkend, die in de drie categorieën gemeenten een eigen invulling kunnen krijgen:

1. amateurkunst en kunsteducatie (binnenschools en buitenschools);
2. beeldende kunst en bouwkunst;
3. cultureel erfgoed (archieven, musea, monumenten, archeologie e.d.);
4. media en letteren (bibliotheken, omroep e.d.);
5. film;
6. podiumkunsten (uitvoeringen, podia, gezelschappen e.d.).

Er blijken drie doelstellingen die in wisselende sterkte terugkomen bij het gemeentelijke beleid: kunst en cultuur als geestelijke waarde op zich, ten behoeve van de sociale cohesie ('participeren') en/of gericht op de economische en toeristische aantrekkingskracht van de gemeente ('bruisen'). Er zijn gemeenten die zich nadrukkelijk profileren met kunst en cultuur,.

B. Gemeentelijke uitgaven

De gemeenten zijn de grootste cultuursubsidiënten. Volgens de publicatie 'Cultuurbeleid in Nederland' waren de gemeentelijke uitgaven in 2002 1,2 miljard, van het rijk 650 miljoen en van de provincies slechts 233 miljoen. Het Rijk en de provincies geven echter aanmerkelijk meer uit aan omroep: voor de gemeenten was dat ongeveer 11 miljoen. Het ministerie van BZK presenteert jaarlijks de brochure 'Kengetallen' voor de beoordeling van artikel 12 gemeenten. In de praktijk gebruiken lokale overheden deze ook om te bezien of hun uitgaven sporen met vergelijkbare gemeenten qua grootte, sociale structuur en centrumfunctie. Ook de Begrotingsanalyse van BZK kan hiervoor worden benut. Beide te vinden op www.minbzk.nl. De gemiddelde gemeentelijke netto-uitgaven (exclusief G4 en artikel 12) zijn voor openbaar bibliotheekwerk € 22, voor kunst € 19 en voor oudheidkunde/-musea € 14 per inwoner. Cultuur en media vallen echter soms echter ook onder meer algemene gemeentebegrotingsposten. Op de CBS-site staat de statistiek 'Overheidsuitgaven cultuur, sport en recreatie'.

2. Bevoegdheden gemeente/raadslid

Uit het bovenstaande mag blijken dat de bevoegdheden als gemeente en als raadslid groot zijn. Daar komt bij dat de grote culturele instellingen (schouwburg, museum, centrum voor de kunsten, bibliotheek) gelet op hun kosten en hun monopolie-positie vaak het onderwerp blijken van politiek-bestuurlijke discussie. De taak van de gemeenteraad kan daarbij moeilijker beperkt blijven tot kaderstellend. Het volgende is aan te bevelen:

1. Maak een algemene en evt. specifieke subsidieverordening voor kleinere instellingen en breng ook incidentele subsidies onder in een algemene regime

De uitvoering kan vervolgens door het college gescheiden.

2. Overweeg wat te doen met de subsidies voor de grote instellingen

Deze kunnen als afzonderlijke post op de gemeentebegroting opgenomen worden. Indien zij binnen een bredere post vallen, dan kan de raad toch gericht aangeven 'wat moet de instelling bereiken en wat mag dat kosten'. Het college kan op basis daarvan prestatie-afspraken, bijvoorbeeld in de vorm van budgetsubsidieëring en desgewenst ook over de activiteiten, met de instelling maken.

Tot slot: Neem het Thorbecke-principe met als uitgangspunt dat de overheid geen inhoudelijk oordelaar is van kunst en cultuur ter harte, maar houd u niet afzijdig. Ga zeker indien uw gemeente in vergelijking met andere laag scoort initieënd te werk. En maak in ieder geval gebruik van uw recht om beleid te evalueren en te controleren.

3. Landelijk beleid

Voor het cultuur- en mediabeleid zijn de volgende specifieke wetten de belangrijkste: de Wet op het specifiek cultuurbeleid, de Wet tot behoud van cultuurbezit, de Archiefwet, de Monumentenwet en de Wet inkomensvoorziening kunstenaars. De Wet op het specifiek cultuurbeleid regelt met name de taken van het Rijk, dat instellingen en activiteiten van landelijke betekenis structureel bekostigt en ad hoc initiatieven en experimenten overlaat aan de rijksfondsen. De Wet tot behoud van cultuurbezit moet ervoor zorgen dat waardevol cultuurbezit niet uit Nederland wordt vervreemd: lokale overheden worden geacht conform deze wet te handelen. De Archiefwet kent bepalingen zodat de bescheiden van de drie overheidslagen op orde zijn ter wille van de bedrijfsvoering, de rechtzoekende burger en uiteindelijk het cultuurhistorisch belang. De Monumentenwet leidt tot de bescherming van en speciale gelden voor rijksmonumenten met een advies- en vergunningstaak voor gemeenten. De Wet inkomensvoorziening kunstenaars stelt kunstenaars in staat een aantal jaren zonder sollicitatieplicht en met een uitkering te kunnen produceren met het oog op een rendabele (gemengde) beroepspraktijk.

Tot op heden is in het kader van de vierjaarlijkse Cultuurnota's door het Rijk een gezamenlijke verantwoordelijkheid met de medeoverheden voor de culturele infrastructuur in ons land onderkend, meestal uitmondend in de gezamenlijke financiering van instellingen. Thans denkt het kabinet aan een driedeling in deze instellingen - groot, midden, klein - terwijl de positie van de medeoverheden daarbij nog niet geheel duidelijk is. Er zijn voorts plannen voor een nieuw museumbeleid en voor een herziening van het monumentenbeleid, waarbij de positie van de gemeenten tot op heden door het Rijk nog niet overtuigend in beeld is gebracht. Positief is dat het Rijk de laatste jaren in toenemende mate met de medeoverheden is gaan samenwerken in zogeheten 'programma's'. Men wil dit in versterkte mate doorzetten. Het meest bekend is het Actieplan Cultuurbereik, terwijl ook Beeldende Kunst en Vormgeving alsook Cultuureducatie in het (primair) Onderwijs al langer bestaan. Nieuw zijn de samenwerkingsplannen op het gebied van 'Ruimte en Cultuur' en 'Cultuur en Economie'.

4. Toekomstige ontwikkelingen

De gemeentelijke uitgaven staan onder druk door de ontwikkeling van het gemeentefonds, de OZB e.d. Dit blijkt met name gevolgen te hebben voor autonome beleidsterreinen zoals cultuur en media. Aan de andere kant worden de kosten hiervan steeds hoger, omdat nieuwe algemene wet- en regelgeving een cumulatief en vaak onevenredig effect heeft (denk aan arbo, arbeidstijden, auteursrecht, brandveiligheid, drank en horeca, milieu, tabak e.d.). Ook werden tot voor kort veel arbeidsplaatsen als gesubsidieerde ID of WIW-baan bekostigd, terwijl de gemeente nu een eigen beleid terzake moeten ontwikkelen. Tot op heden was er beperkt sprake van CAO's in de sector cultuur en media, maar het aantal groeit. Voorts zal men ter bescherming van de branche meer en meer gaan werken met erkenningen of certificeringen: de musea lopen in dit verband voorop maar de bibliotheken en centra voor de kunsten zullen snel volgen. Dit alles kan kostenverhogend werken, terwijl de tarieven voor de gebruiker vaak niet veel kunnen stijgen. En tot slot is een aantal landelijke koepelorganisaties niet erg gecharmeerd van de gemeentelijke autonomie: zij streven naar nieuwe of hernieuwde wetgeving voor hun lokale instellingen. Het sterkst is dit thans het geval bij de lokale omroepen en de openbare bibliotheken.

5. VNG-aanbod

De VNG probeert met handreikingen ondersteuning te bieden bij het lokale beleid. Vanwege het draagvlak en de implementatie gebeurt dit bij voorkeur in samenwerking met de landelijke koepel- en provinciale ondersteuningsorganisaties. Begonnen is met onbekende sectoren zoals: kunstuitlenen, filmtheaters en thans popmuziek. Maar ook andere zijn aan bod gekomen: archieven, opdrachten en onderhoud beeldende kunst, musea, openbare bibliotheken en schouwburgen. In 2006 volgen er meer b.v. over bibliotheekwerk en erfgoededucatie. Ook het VNG-net wordt in 2006 geactualiseerd.

**DIRECTIE-OVERLEG
AMSTERDAMSE CULTURELE INSTELLINGEN**

**SECRETARIAAT:
KLEINE-GARTMANPLANTSOEN 21
1017 RP AMSTERDAM**

Aan de leden van de Programmacommissie

Amsterdam, 3 juni 2005

Geachte leden van de Programmacommissie,

In de komende periode zult u zich bezighouden met het verwoorden van de uitgangspunten van uw partij voor het verkiezingsprogramma voor de Gemeenteraadsverkiezingen die op 8 maart 2006 zullen worden gehouden. Graag zouden wij u, namens de Amsterdamse Culturele Instellingen verenigd in het Directieoverleg ACI, een aantal zaken in overweging willen geven die de culturele instellingen van onze stad ter harte gaan en waarvan wij hopen dat u ze kunt opnemen in uw verkiezingsprogramma.

De afgelopen periode heeft de verantwoordelijke wethouder met cultuur in haar portefeuille, voor de eerste maal in de geschiedenis, een lange termijnvisie gepresenteerd. De inhoud van deze visie wordt door het Directieoverleg ACI grotendeels onderschreven. De wethouder en Gemeenteraad verdienen een compliment voor de wijze waarop er nu wordt nagedacht over kunst en cultuur.

Maar woorden alleen zijn niet genoeg om het culturele klimaat te scheppen dat verwezenlijking van het genoemde in deze visie kan realiseren.

De bezuinigingen van 4 miljoen Euro zoals nu opgenomen in het Kunstenplan 2005-2008 staan in schril contrast tot de uitgangspunten van de bovengenoemde lange termijnvisie. Daarbij kan worden vastgesteld dat Amsterdam als enige van de vier grote steden (procentueel) zo zwaar op kunst en cultuur heeft bezuinigd. Bij een betekenisvol cultuurbeleid zou het streven moeten zijn dat programmering en exploitatie van de culturele instellingen voldoende financiële ruimte krijgen. In uw verkiezingsprogramma zou een pleidooi voor het terugdraaien van deze bezuinigingen die de culturele sector in haar hart hebben getroffen, niet misstaan.

Internationaal beleidsplan

Amsterdam is in het rijke bezit van kunstinstellingen met internationale allure. Het is van groot belang dat de internationale positie van Amsterdam als culturele hoofdstad behouden blijft en waar mogelijk verder wordt uitgebouwd. Dit vraagt om inspanning van de culturele instellingen en betrokkenheid van de bestuurders van onze stad. Het Directieoverleg ACI zou dan ook willen pleiten voor de totstandkoming van een beleidsplan dat inspeelt op de internationale ambities van cultureel Amsterdam.

Uitvoering Vastgoednota

Er is de laatste jaren veel geïnvesteerd in met name de culturele infrastructuur. Daar hebben wij grote waardering voor. Er zijn nieuwe cultuurgebouwen verrezen waarvan het Muziekgebouw aan 't IJ een aansprekend voorbeeld is; andere gebouwen zoals Koninklijk Theater Carré zijn ingrijpend verbouwd en verbeterd. Ook is er door het College van B & W in april 2005 een vastgoednota vastgesteld die de instemming heeft van het voltallige ACI. Wij hopen dan ook van harte dat er budget gevonden wordt om de voornemens van deze nota ook daadwerkelijk te kunnen uitvoeren. Het Directieoverleg ACI heeft de Gemeenteraad daarbij wel in overweging gegeven het vastgoed van de kunstinstellingen voortaan onder te brengen bij de portefeuille Ruimtelijke Ordening.

Blijven investeren in jong talent

In het Kunstenplan 2005-2008 is met name het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK) fors gekort op haar subsidie.

Nu het AFK beperkter is geworden in haar mogelijkheden om talent te ondersteunen, hopen wij dat de politiek het belang blijft inzien van het investeren in jonge, nog niet gevestigde kunstenaars. Een inspirerend cultureel klimaat betekent dat de ontwikkeling van nieuwe kunst niet mag stagneren. Voldoende budget voor woon-, werk- en presentatieruimte en financiële stimulering van deze groep is hiervoor een voorwaarde.

Herziening kunstenplansystematiek

In de huidige Kunstenplansystematiek wordt geen onderscheid gemaakt tussen grote culturele instellingen van nationaal belang en kleinere instellingen die vooral een stedelijk belang dienen. Beide categorieën doorlopen nu hetzelfde (tijdrovende en kostbare) traject terwijl de kaders van een kleine of middelgrote kunstinstelling of theater wezenlijk anders zijn dan de problematiek van een grote nationale instelling. In iedere wereldstad zijn er ongeveer tien voorzieningen die er gewoon moeten zijn, zij behoren tot de 'ijzeren voorraad'. Het lijkt alsof de legitimatie van dergelijke instellingen iedere vier jaar weer ter discussie staat terwijl dit voor de bedrijfsvoering en het beheer helemaal niet kan. Wij pleiten voor een procedure die aan de ene kant meer recht doet aan de continuïteit van het beleid van grote instellingen en aan de andere kant meer toegesneden is op het waakzaam volgen (monitoring) en flexibel inspelen op de positie van de kleine en middelgrote culturele instelling.

Samenwerken met andere portefeuilles

Het ACI zou graag zien dat er meer wordt samengewerkt tussen de verschillende portefeuilles van het college. Zoals er ook in de kunst samenwerking wordt gerealiseerd tussen verschillende disciplines, zo zou er ook op bestuurlijk niveau winst te behalen zijn als er meer portefeuilles betrokken worden bij zaken die behalve cultuur ook raakvlakken hebben met bijvoorbeeld Economische Zaken of Onderwijs. Een voorbeeld van een dergelijke positieve synergie zijn de gelden die beschikbaar zijn gesteld door Economische Zaken (HERMEZ) bestemd voor projecten die de economische betekenis van Amsterdam doen toenemen, en die ook worden verstrekt aan culturele instellingen die projecten initiëren die passen in de doelstelling van HERMEZ. Ook de oprichting van Amsterdam Partners op initiatief van Financiën en Economische zaken, is een voorbeeld van waar dergelijke samenwerking toe kan leiden. Immers, kunst en cultuur wordt door Amsterdam Partners als een kernwaarde gedefinieerd en speelt een belangrijke rol in de Amsterdam promotie.

Kunsteducatie

In de beleidsvisie van de wethouder is kunsteducatie en het 'aandeelhouderschap' als speerpunt benoemd. Door alle verwikkelingen rond Kunstweb en de nasleep hiervan is hier nog weinig van terechtgekomen. Het ACI hecht veel waarde aan een goede en werkbare infrastructuur van de voorzieningen op het gebied van kunsteducatie.

Met het rijke culturele aanbod dat Amsterdam voor de doelgroep te bieden heeft moet het mogelijk zijn de scholen te bereiken en hen te enthousiasmeren voor deelname aan educatieve culturele activiteiten. Deelneming op jonge leeftijd is essentieel voor cultuurparticipatie als men volwassen is. Een investering in kunsteducatie is noodzakelijk. In uw partijprogramma mag een passage over kunsteducatie niet ontbreken.

Wij hopen in deze brief een aantal bouwstenen te hebben aangedragen die u kunt gebruiken bij het schrijven van het verkiezingsprogramma van uw partij. De culturele instellingen volgen uw inspanningen. Het Dagelijks bestuur van het ACI als woordvoerder van deze sector zal in de komende periode een afspraak met u maken om verder van gedachten wisselen over de rol van kunst en cultuur en de implicaties daarvan op Gemeente politiek niveau.

Met vriendelijke groet
Directie Overleg Amsterdamse Culturele Instellingen

Pauline Kruseman (voorzitter)
Erik Gerritsen (vice-voorzitter)
Thérèse van Schie (lid Dagelijks bestuur)
Jacques van Veen (lid Dagelijks Bestuur)

De winst van kunst en cultuur in Amsterdam.

Amsterdam is een cultuurstad van wereldklasse en behoort daardoor tot de ‘leading cities of the world’. Amsterdam en kunst en cultuur zijn synoniem, stad en sector zijn onlosmakelijk verbonden. Die binding dwingt om kritisch naar elkaar te kijken. Naar wat de stad voor kunst en cultuur kan doen en dus ook wat kunst en cultuur voor Amsterdam kunnen betekenen. Kunst van Vooruitzien wil dit concreet maken en met politieke partijen in dialoog om de relatie tussen stad en sector te verbeteren en te verdiepen.

Een cultuurstad van wereldklasse moet dat willen zijn, blijven, uitstralen en uitbouwen. Image is everything. Wij Amsterdammers hebben een attitude die brutaal, maar ook gastvrij, ontwapenend en verwarrend eclecticisch is. Onze stadscultuur is tolerant, ruimhartig, uitnodigend en divers. De cultuursector kan haar bijdrage nog helderder en zichtbaarder maken. Meer nog dan voorheen wil zij laten zien bij de stad te willen horen. Niet alleen door bij te dragen aan het imago en het economisch klimaat van Amsterdam, maar ook door verantwoordelijkheid te nemen voor de nieuwe stad, een grote rol spelen bij educatie, onderwijs, scholing en bij het duiden van wat kunst en cultuur betekenen en letterlijk en figuurlijk waard zijn. Alles van waarde is te verdedigen en uit te dragen. Kunst van Vooruitzien biedt een nieuwe kijk op de relatie tussen de culturele sector en de stad. Verbondenheid en het erbij willen horen zijn begrippen die de sector breder inzet dan als relatie-instrument naar het bestuur van de stad. Juist het zoeken naar een nieuwe vorm van samenleving en wegen om ergens bij te gaan horen, kunnen weerklank vinden in educatieve

programma's, bijzondere projecten, samenwerking met andere partners en in programmering en thematieken.

Motor voor de creatieve stad

De relatie met Amsterdam gaat volgens Kunst van Vooruitzien verder dan gehechtheid en binding met de stad. De cultuursector is motor voor een creatieve sector, de inspirerende denk- en werkomgeving waar mensen ondernemen, netwerken ontwikkelen, baat hebben bij tolerantie en genieten van dat wat Amsterdam tot diep in de nacht ruimhartig te bieden heeft. De cultuursector is maker en motor, schepper en aanjager, bedenker en klimaatsfactor. Alle 'leading cities' hebben een bloeiend cultureel leven, een creatieve industrie en een klimaat met ruimte en *appetite* voor het nieuwe, het onbekende, het nog te ontdekken en te ontwikkelen en nog niet of misschien nooit succesvolle. Dat klimaat wordt versterkt door het experiment en de broedplaatsen en al het andere nog niet-geïstitutionaliseerde ruimte te bieden zonder alle last en ruggespraak die voor gevestigde instellingen normaal zijn.

Internationale promotie en internationaal denken

Internationale promotie moet veel breder gaan dan Rembrandt, Van Gogh en beschilderde klompen. Internationaal geziene gezelschappen hebben een grote verantwoordelijkheid, maar verdienen door hun naam en faam daarin ook een belangrijkere rol. Grote meesters, grote namen, grote gezelschappen en grote gebouwen werken als magneet richting Schiphol op internationaal toerisme. Als maker, motor en magneet wil de culturele sector niet per se meer toeristen, maar wel meer 'betere' toeristen. Die zijn nodig om het beeld van Amsterdam cultuurstad te bevestigen. Wie we ook graag zien komen zijn buitenlandse kunstenaars. Daarvoor is een aangenamer vestigingsklimaat nodig. Kunst van Vooruitzien zou graag een Institute for Foreign Talents zien verrijzen. Internationaal denken en handelen en internationale contacten zijn voorwaarde voor een internationaal geziene cultuurstad.

Over geld gesproken

Het ging nog niet over geld. Maar daar gaat het natuurlijk altijd wel over. Ook Kunst van Vooruitzien is heel stellig dat een cultuurstad van wereldklasse niet zuinig mag zijn als het gaat om uitgaven voor kunst en cultuur. In de realistische beperking toont zich echter de meester. Wat wij wel graag zouden zien is dat er scherpe(re) keuzes

worden gemaakt. Wat wordt structureel gesubsidieerd en waar is er ruimte voor het experiment? Waarom gaan de stenen en de verwarmingsbuizen niet naar de portefeuille waar ze logisch thuis horen? Hoe leggen we – ook financieel – verbanden tussen de culturele sector, kunsteducatie en de nieuwe stad die we samen moeten maken? Hoe zorgen we dat bestuurlijke versnippering niet kinderen met het badwater wegspoelt? Hoe zorgen we dat er in de bestuurlijke structuur de alertheid is om adequaat in te spelen op ontwikkelingen en interessante projecten die de stad niet te laten passeren? Hoe kunnen we in goede samenspraak aansluiten bij en meedoen met initiatieven zoals Campus West en Wij Amsterdammers? Cultuur en cohesie. Dat heet een uitdaging en die roept om invulling.

Genoeg van subsidie, behoefte aan wederzijdse winst

Waar we als sector niet als middel maar wel als woord genoeg van hebben is subsidie. Het woord is beladen, uitgesleten en roept vooroordelen op waar het moeilijk tegen vechten is. Het woord is ook ongepast als het gaat om investeringen. En waarom wordt de cultuursector voortaan niet net zo behandeld als bijvoorbeeld het onderwijs? Waarom kunnen we naast investeringen niet spreken over bekostiging in plaats van subsidie? Kunst van Vooruitzien ziet dat als meer dan symbolisch. Kunst van Vooruitzien wil zich niet vastleggen hoe hoog investeringen en bekostiging nu zouden moeten zijn of morgen moeten worden. Maar als maker, motor en magneet vinden wij als culturele sector dat wij aan het bestuur van de stad mogen vragen om bij de invulling van de financiële kaders voor ‘cultuurstad van wereldklasse’ meer te kijken naar de opbrengsten en de winsten dan naar de kosten en de afschrijvingen. Amsterdam verdient het, en de cultuursector is graag bereid om een nog grotere bijdrage te leveren aan de stad waar zij zo van houdt en thuis is. Eerlijk oversteken?

Kunst van Vooruitzien

Amsterdam, 18 mei 2005

Concrete bespreekpunten tussen de culturele sector en politieke partijen in Amsterdam:

- Continue dialoog: twee maal per jaar spreken een delegatie van ACI en de commissie cultuur elkaar met open vizier en open agenda over de versterking relatie stad en cultuur
- Bovenop de bijdrage van de cultuursector aan imago en economie, willen we nog meer 'doen' voor de stad in de sfeer van educatie en scholing. In goed overleg met onder meer de wethouder onderwijs kunnen we hiervoor een aanbod doen aan de stad. Ook kan de verbinding met Amsterdam in bijvoorbeeld de programmering zichtbaar worden. Het stadsbestuur moet ons dat vragen
- Alert en snel openingen en kansen pakken is geboden voor de vestiging van nieuwe (internationale) instellingen, manifestaties en sleutelfiguren uit de creatieve sector. Men moet zich tot op het hoogste niveau gewenst voelen. Stadsdelen en centrale stad maken in hun akkoord afspraken over afstemming en acquisitie. Leidraad is dat één bestuurder naar buiten optreedt met bijbehorende bevoegdheden.
- Laat de rafelranden in de stad ontstaan en geef ze ruimte. Als vervolg op het broedplaatsenbeleid wordt het ontstaan en de ontwikkeling van creatieve plekken in de stad beschermd, gestimuleerd en verantwoord gedoogd. Beleg deze verantwoordelijkheid op het hoogste niveau (de burgemeester) en maak hierover meerjarenafspraken met de stadsdelen.
- Internationale promotie moet verder gaan dan Rembrandt, Van Gogh en beschilderde klompen. Grote instellingen nemen in de stad hun verantwoordelijkheid en willen in de promotie een rol spelen. De culturele sector wil niet per se meer maar vooral 'betere' toeristen die (vooral) komen voor kunst, cultuur en stedelijke historie

- Een aangenamer vestigingsklimaat voor buitenlandse kunstenaars kan vorm krijgen in een op te richten Institute for Foreign Talents
- De culturele sector wil af van het begrip subsidie en het vervangen door investering of dit net als in het onderwijs bijvoorbeeld vervangen door bekostiging
- Bij de invulling van de financiële kaders voor een ‘cultuurstad van wereldklasse’ zou minder gekeken moeten worden naar de kosten maar meer naar de opbrengsten en de winsten

KUNST MAAKT DE STAD

De gezamenlijke Utrechtse kunstwereld, theatermakers, musici, literatoren, beeldend kunstenaars, musea, theaters, tentoonstellingruimtes, festivals en concertpodia doen hierbij een oproep aan politici en politieke partijen:

zet voor de Collegeperiode 2006-2010 in op kunst in de stad

- Kunst geeft vorm aan de stad waar zij zich manifesteert.
- Die stad grijpt op haar beurt in op ‘haar’ kunst.
- Kunst bindt, kunst brengt mensen bij elkaar.
- Elke samenleving heeft behoefte aan bouwstenen.
- Dat geldt zeker voor een samenleving waarvan de leden meer en meer met de rug naar elkaar toe gaan staan.
- Kunst is bij uitstek bouwsteen: per definitie tolerant, platform voor oude en nieuwe inzichten, voor het gekende en het ongekende, uit de aard van haar bestaan nieuwsgierig en *open minded*, speelveld van vreedzame confrontatie.
- In kunst manifesteert zich beschaving.

Het is deze **overtuiging** die ons drijft.

Vanuit die overtuiging voelen wij de **opdracht** om mee te bouwen aan de stad. Ieder met zijn eigen mogelijkheden en op zijn eigen werkterrein willen we blijven bijdragen aan haar leefbaarheid en haar aanzien.

- Wij bieden mogelijkheden voor collectieve – dus gedeelde – ervaringen van de inwoners van deze stad.
- Met ons werk scherpen wij geesten.
- Ons werk lokt debat uit.
- We spreken er emoties mee aan.
- Ons werk biedt tegenwicht tegen de on-nuance van onze tijd, tegen botheid en afwijzing.
- Met ons werk bestrijden wij lelijkheid met schoonheid, isolement met samen-zijn.

Gedreven door overtuiging en vanuit het besef een opdracht te hebben doen wij, vertegenwoordigers van de Utrechtse kunstwereld, een **oproep** aan politici en politieke partijen:

**Doe het uwe om de kunst in Utrecht ruimte te geven.
Maak ook kunstbeleid tot inzet van gemeenteraadsverkiezingen.
Bepaal uw doelen.**

Wij geven het volgende in overweging:

KUNST HEEFT WAARDE

- Kunst is waardevol omdat kunst kunst is, voertuig van verbeelding, van ideeën, van schoonheid, van traditie, van engagement.
- Kunst draagt altijd positief bij aan binding tussen mensen, nodigt hen uit samen iets te beleven, iets te maken, iets mee te maken; kunst is daardoor bij uitstek bouwsteen voor samenhang.
- Door haar bijdrage aan het aanzien van de stad is kunst ook van grote waarde voor de lokale economie, voor toerisme, voor vestigingsklimaat, voor *citymarketing*.

KUNST IS NIET VOOR BANGE MENSEN, DUS OOK NIET VOOR BANGE POLITICI

- Muziek maakt soms lawaai, een video-installatie geeft misschien aanstoot, een toneelstuk kan schokken; dat is de ruimte die kunst voor zichzelf opeist. Die ruimte heet vrijheid. Een volwassen en democratische politiek koestert die vrijheid.
- Kunst mag niet veroordeeld worden tot behaagzucht. Dus heeft de overheid de essentiële taak het kwetsbare te beschermen, dat wat niet of nog niet populair is toch mogelijk te maken. De politicus die niet bang is, legt dit graag uit aan de kiezer.

UTRECHT IS AMBITIEUS

- Utrecht kiest ervoor een stad van makers te zijn.
- Utrecht voert een consistent beleid, gericht op bloei van festivals, op het binnen halen en houden van gerenommeerde en nieuwe kunstenaars, op het ontwikkelen van kunst in het stadscentrum en in de wijken.
- Utrecht blijft inzetten op het realiseren van goede accommodaties.
- Utrecht kent dan ook een ongekend en gewaardeerd bloeiend cultureel leven met een reikwijdte tot buiten de stadsgrenzen.
- Utrecht durft zich ook internationaal doelen te stellen: Vrede van Utrecht (2013), Culturele Hoofdstad van Europa (2018).

UTRECHT GROEIT

- In een luttel aantal jaren groeit het aantal inwoners van de stad met ruim 20%, van 270.000 nu tot een totaal van ruim 330.000.
- Onvermijdelijk leidt deze groei tot een groeiende behoefte aan en belangstelling voor kunst.
- Deze groei betekent tevens dat de stad meer te besteden heeft, ook voor haar kunstaanbod.

Concreet vragen wij van Utrechtse politieke partijen en politici in de komende Raadsperiode werk te maken van de volgende doelstellingen:

1. Breng het beschikbare budget per inwoner op een niveau dat de vergelijking met de drie andere grote steden kan doorstaan, dat wil zeggen tenminste € 130,- per Utrechter*.
2. Laat het budget voor kunst en cultuur meegroeien met het groeiende aantal inwoners van de stad.
3. Zet de groei van het budget in voor:
 - a. een stevigere fundering van bestaande instellingen, of ze nu groot, klein of middelgroot zijn, teneinde hun bedrijfsmatige kwetsbaarheid tegen te gaan en de groeiende vraag naar hun aanbod te kunnen beantwoorden
 - b. versterking van kansrijke, vaak recente, ontwikkelingen in de afzonderlijke kunstdisciplines, ook die disciplines die tot nu toe niet ten volle konden worden ondersteund
 - c. het waarborgen van mogelijkheden om gerenommeerde en aankomende kunstenaars in staat te stellen, via incidentele initiatieven, toneel, muziek, beeldende kunst etc. te blijven maken; hiervoor moet een royale ad hoc subsidiëring mogelijk zijn
 - d. krachtige voortzetting van reeds ingezette nieuwe initiatieven: verbetering dan wel vernieuwing van accommodaties, realiseren van werkruimtes, inspanningen voor een breed cultuurbereik.

Utrecht, 31 mei 2005

* In 2004 trok Utrecht jaarlijks € 110,-- per inwoner uit voor kunst en cultuur. Dit bedrag per inwoner is gedaald door de toename van het aantal inwoners. In 2001 was er nog € 116,-- per inwoner beschikbaar. In dat jaar, 2001, trok de gemeente Amsterdam jaarlijks € 173,- per inwoner uit, Rotterdam € 155,- en Den Haag € 130,-.

Dit manifest *Kunst maakt de stad* is op 31 mei 2005 aan Utrechtse politieke partijen en politici gepresenteerd namens:

Appie Alferink, directeur **ZIMIHC**
Wendel ten Arve, interim directeur **CASCO**
Idske Bakker, zakelijk leider **Insomnio**
Gunther Barten, directeur **Rumor Festival**
Erik Beijer, musicus en zakelijk leider van **Camerata Trajectina**
Arjen Berendse, manager **Jeugdtheaterhuis de Berenkuil**
Petra Blok, artistiek directeur **Tweetakt**
Wout de Boer, artistieke leiding **De Maan**
Frank Bolder, programmeur **Bevrijdingsfestival Utrecht**
Doreen Boonekamp, directeur **Nederlands Film Festival**
Jan Van den Bossche, directeur **Organisatie Oude Muziek**
Minke Elisa Brands, artistiek leider **DC 1 II High**
Paul Bruinen, **Utrechts Componisten Collectief**
Henk Camping, directeur **Filmtheater 't Hoogt**
Ad Colen, **Ad Colen Quartet**
Monique Corvers, artistieke leiding **Het Filiaal**
Daniel Cross, artistiek leider **Rosa Ensemble** en **De Bonte Koe**
Simon Dove, algemeen en artistiek directeur **Springdance**
Hildegard Draaijer, artistiek leider **Theatergroep DOX**
Jacqueline Dubach, artistieke leiding **Fortuna Muziek- en Kunstproducties**
Arjon Dunnwind, directeur **Impakt Festival**
Jetta Ernst, zakelijk leider **Paardenkathedraal**
Paul Feld, artistiek leider **Growing up in Public**
Yvonne Franquinet, directeur **Huis en Festival ad Werf**
Floris de Gelder, directeur **Nationaal Museum van Speelklok tot Pierement**
Maaïke Gouwenberg en Bart Witte, **Expodium, platform voor jonge kunst**
Peter de Haan, directeur **Universiteitsmuseum / Sterrenwacht Sonnenborgh**
Maria Hansen, zakelijk leider **De Nederlandse Bachvereniging**
Marlies Hautvast, artistiek leider **Stut Theater**
Michiel Heeneman, coördinator **Muziekhuis Utrecht (De Toonbank)**
Leo Hegge, directeur **RASA**
Anthony Heidweiller, artistiek leider **Buffo Operamakers**
Mathieu Heinrichs, directeur **Muziekcentrum Vredenburg**
Gretha Hengst, hoofd **acteursopleiding HKU**
Maria Hlavajova, artistiek directeur **BAK, basis voor actuele kunst**
Marion Jacobse, directeur **Stichting Sophia**
Jessica de Jaeger, **Latin American Film Festival**
Estelle Josso, projectcoördinator expositieruimte **Moira**
Tarkan Köroğlu, artistiek leider **ThEater EA**
mevr. B. Kortenhoff-Neppérus
Margriet van Kraats, directeur **Tivoli**
Marcel Kranendonk, directeur **SJU Jazzpodium**
Taeke Kuipers, directeur **Geld- en Bankmuseum**
Harm Lambers, directeur **Theater Kikker**
Alan Laurillard, artistiek leider van Stichting **Link Beat**
Desiree Majoor, voorzitter **faculteit Theater, Hogeschool voor de Kunsten Utrecht**
Wies Merckx, artistiek leider **Merckx en dansers**
Bert Mertens, directeur **SWK Kunsthuisvesting**
Dennis Meyer, **Het Lab, jeugdtheaterwerkplaats**
Raj Mohan, artistiek leider **Raj Mohan Ensemble, Vistar en Shai'rana**
Jan van Muilekom, directeur **Utrechts Centrum voor de Kunsten**

Paul Nieuwenhuizen, directeur **EKKO**
Salomé Nobel, Petra van Spanje, artistieke leiding **Jeugdtheatergroep La Farfallina**
Bart van Oort, artistiek leider **Van Swieten Society**
Saskia van de Ree, zakelijk leider Stichting **YO!**
Yvonne Rietbergen, blokfluitist, leider van **Ensemble Soluna**
Jan van Rossum, artistiek leider **Theatergroep De Grens**
Gerben Schermer, directeur **Holland Animation Film Festival**
Henk Scholten, directeur **Stadsschouwburg Utrecht**, intendant **Vrede van Utrecht**
Jurrien Sligter, artistiek leider gamelan-ensemble **Gending** en **Basho-Ensemble**
Erik Snel, artistiek leider theatergroep **Aluin**
Roland Speklé, artistiek leider **Barooni**
Rien Sprenger
Annemarie Steinvoort, bestuur **Stichting Sophie's Palace**
Pauline Terreehorst, directeur **Centraal Museum**
Ineke van Tuinen, directeur **Grafisch Atelier Utrecht**
Pauline Verburg, artistiek en zakelijk leider Stichting **Opera Tralala**
Tjitze Vogel, coördinator Stichting **Four in One**
Ellen Walraven, dramaturgie en zakelijke aspecten **'t Barre Land**
Marja Westerveld, programmacoördinator **Stichting Literaire Activiteiten Utrecht**

Een voorbeeld van een stedelijk overleg: het 'Utrechts Model'

Het Utrechts Model is een informeel platform, waarbij vrijwel alle Utrechtse podiumkunstinstituten, festivals en de HKU zijn aangesloten.

De kiem van dit platform is midden jaren '90 gelegd met een initiatief van een aantal theatergroepen (zoals 't Barre Land, Growing up in Public en Aluin) om eens te bekijken hoe - met behoud van eigen identiteit - het best gemeenschappelijke belangen van deze groepen behartigd zouden kunnen worden en welke vormen van actie hierbij passen. Op een discussiebijeenkomst met Utrechtse culturele instellingen eind jaren negentig, onder leiding van Felix Rottenberg in De Balie, is het Utrechts Model geboren. Het aanvankelijke initiatief werd verbreed tot het nu bestaande, een informeel platform met meer dan 25 vertegenwoordigers van diverse podia, producerende podiumkunstinstituten, kunstvakonderwijs en festivals. Het initiatief wordt op de voet gevolgd door de dienst Culturele Zaken van de gemeente Utrecht. De dienst beschouwt het Utrechts Model als een zeer gewaardeerde, serieuze en professionele gesprekspartner.

Het doel van het Utrechts Model is tweeledig:

- Door samenwerking cultuur in ruime zin op de kaart zetten bij zowel de gemeente en provincie Utrecht;
- Bekijken hoe de culturele instellingen meer kunnen betekenen voor de Utrechtse bevolking.

Werkzaamheden en resultaten

- Er wordt regelmatig overlegd met politici. Het Utrechts Model organiseert daartoe jaarlijks een diner voor de gemeenteraad en voor Provinciale Staten.
- Tot aan de cultuurnota 2001-2004 kregen provincie en gemeente Utrecht ten opzichte van de andere grote steden verhoudingsgewijs minder rijksmiddelen via de convenanten toebedeeld. Het Utrechts Model heeft voorstellen tot verbetering gedaan, die vervolgens door provincie en gemeente Utrecht in de convenantsbesprekingen met het Rijk meegenomen zijn, met positief resultaat.
- Tot 2004 nam de gemeente Utrecht grotendeels de adviezen over van de Raad voor Cultuur over Utrechtse culturele instellingen. Inbreng van het Utrechts Model heeft geresulteerd in de oprichting van een adviescommissie, die iedere vier jaar op ad hoc basis de kwaliteit van de Utrechtse instellingen beoordeelt. Het Utrechts Model heeft ook zelf een prioriteitenlijst (op grond van de adviezen van zowel Raad voor Cultuur als de Utrechtse adviescommissie) opgesteld en leverde dat ter voorbereiding van de convenantsbesprekingen aan.
- In het kader van de gemeenteraadsverkiezingen in 2006 stelde het Utrechts Model in 2005 samen met andere culturele instellingen als musea en muziekensembles een gezamenlijk manifest op, dat in de Utrechtse gemeenteraad is gepresenteerd. In dit manifest werden voorstellen gedaan voor het Utrechtse cultuurbeleid na 2006.
- Om de band met de Utrechtse bevolking te verstevigen, hebben alle bij het Utrechts Model aansloten culturele instellingen hebben een school, welzijnsinstelling of iets vergelijkbaars geadopteerd. Growing Up in Public maakt bijvoorbeeld ieder jaar een voorstelling met het Gerrit Rietveld College (v/h college Blaucapel) in Utrecht. Ook is twee keer door het Utrechts Model het festival 'De Favorieten' georganiseerd, waarin de favoriete voorstellingen van de Utrechtse bevolking en van kunstinstituten werden geprogrammeerd.
- Het Utrechts Model resulteerde ook in een betere samenwerking tussen Utrechtse culturele instellingen. Gezamenlijke inzet leidde ertoe dat de European Informal Theatre Meeting 2005 in Utrecht plaatsvond. Een positief neveneffect hiervan was dat Utrecht als stad zich hiermee internationaal ook op de kaart zette.

Vooruitblik

Het Utrechts Model platform heeft successen geboekt, en ook kunstinstellingen in een aantal andere steden beschouwen het als voorbeeld.

Het platform staat nu voor de vraag, of het informeel moet blijven, of zich moet ontwikkelen tot een formele gesprekspartner van gemeente en provincie.

Manuel Segond von Banchet (zakelijk leider van Growing Up in Public) is lid van het Utrechts Model.

Cultureel Manifest voor de stad Maastricht

Kultureel Overleg Maastricht (KOM), statutaire vereniging van 21 professionele kunstinstellingen te Maastricht, doet hierbij een oproep aan politici en politieke partijen van Maastricht:

zet voor de Collegeperiode 2006 – 2010 in op kunst en cultuur in Maastricht!

Uitgaande van:

- de autonome doelstellingen en verantwoordelijkheid van de KOM-leden
- de hoofddoelstellingen van de Gemeente Maastricht zoals verwoord in de Cultuurvisie 2010, die door het KOM wordt onderschreven:
 - Versterken culturele infrastructuur ('denken in functionaliteiten');
 - Versterking van het productieklimaat;
 - Vergroting van het cultuurbereik;
 - Het in samenhang presenteren van het cultureel erfgoed.

In overweging nemende dat:

- het culturele klimaat een doorslaggevende vestigingsfactor is voor hoogwaardige bedrijven zoals onderzoek (Berenschot b.v.) in voldoende mate heeft aangetoond;
- kunst en cultuur een belangrijke bijdrage levert aan de leefbaarheid van de stad;
- kunst en cultuur als medicijn dient tegen de vergrijzing en ontgroening van de stad Maastricht;
- kunst en cultuur een sterke aantrekkingskracht heeft op jonge, hoger opgeleide (nieuwe) inwoners;
- een levendig kunst- en cultuurklimaat een belangrijke bijdrage levert aan behoud van studenten na hun afstuderen aan de Universiteit Maastricht en/of Hogeschool Zuyd;
- kunst en cultuur meebouwen aan het imago en het merk 'Maastricht';
- de komst van een Maastrichts Uitbureau als professioneel marketing instrument als zeer positief wordt gezien;

Heeft het KOM zich als ambitie op korte termijn gesteld:

- om meer op inhoudelijk niveau samen te werken op lokaal en (eu-)regionaal niveau;
- om te werken aan meer samenhang tussen culturele initiatieven om zo meer cultuurbereik te genereren en daarmee de culturele dynamiek van Maastricht te versterken;
- om zich ervoor in te spannen dat het Maastrichtse bedrijfsleven kunst en cultuur meer omarmt;

- om het Parcours, als jaarlijkse gezamenlijke presentatie van de culturele instellingen in Maastricht t.g.v. het nieuwe seizoen, verder te ontwikkelen;
- om bij te dragen aan het citymarketingbeleid van Maastricht, door hoogwaardige culturele initiatieven verder te versterken en nieuwe te ontplooiën.

realiseert het KOM zijn ambities o.a. door:

- de leden onderling actief te informeren over ambities en plannen voor de komende jaren zodat kansen tijdig gesignaleerd worden en allianties kunnen worden geconcretiseerd (zoals het Parcours)
- het mede met anderen creëren van een platform waarbij cultuur, economie en politiek elkaar kan ontmoeten;
- het gevraagd en ongevraagd adviseren van B&W en de gemeenteraad;
- het duidelijk aandacht vragen voor de bijdrage die de culturele sector aan de leefbaarheid van de stad levert;
- de gezamenlijke belangenbehartiging van de professionele instellingen tot zijn taak te rekenen.

Derhalve vraagt het KOM concreet aan de Maastrichtse politici en politieke partijen om werk te maken van de volgende doelen:

1. een meerjarige garantie voor Het Parcours in de vorm van een structurele subsidie van € 65.000,- per jaar
--

2. behoud van de culturele infra-structuur en het structureel herstel van het incidentele projectenbudget voor kunst & cultuur op het niveau van een paar jaar geleden, nl. van € 200.000,-

3. meewerken aan en het financieel mogelijk maken van een platform voor cultuur, economie en politiek

Dit manifest is wordt gedragen door de leden van het KOM:

Jan Besselink (Bestuurslid KOM) Directeur Filmtheater Lumière Guus Beumer Directeur Marres Centrum Beeldende Kunst Janny Donker Directeur Los Bewegingswerkplaats Alexander van Grevenstein/Harrie Dragstra Directie Bonnefantenmuseum Brigitte van Eck/Hans Trentelman Directie Theatergroep Het Vervolg/Derlon Theater John Floore/Hans Cuypers (Bestuurslid KOM) Directie Limburgs Symphonie Orkest An Geenen Artistiek leider Setheater Jacques Giesen (Bestuurslid KOM) Directeur Theater aan het Vrijthof Jean Haesen Directeur Stichting Jazz Maastricht Miranda van Kralingen Artistiek leider Opera Zuid Maarten Verhoef/Karin van Leeuwen Directie Huis van Bourgondië Irene Levy, Voorzitter Ensemble '88	Johan Luijmes / Ans Muijres Artistiek Leider / Zakelijk leider intro I in situ Doortje Mesker Voorzitter Vereniging Literaire Activiteiten Maastricht Hanna Smeets, Manager Amati Ensemble Harrie Smeets (Bestuurslid KOM) Directeur Centre Ceramique & Stadsbibliotheek Wim Dings Voorzitter Stichting Limburg Geïmproviseerde Muziek Leo Swinkels (Bestuurslid KOM) Directeur Toneelacademie Maastricht, coördinerend directeur kunsten Hogeschool Zuyd (ABK/Conservatorium/Academie voor Bouwkunst/Toneelacademie) Jan Tuinstra directeur Kumulus Centrum voor de Kunsten Mathieu Vermeulen (Bestuurslid KOM) Zakelijk Leider Oude Muziek Limburg Zakelijk Leider Studium Chorale Paul Tummers (Voorzitter KOM) Hoogleraar Cultuurwetenschappen UM Marie-Jose Overbosch (Secretaris KOM) Anita Suijkerbuijk (Penningmeester KOM)
--	---

STICHTING NATIONAAL CONTACT MONUMENTEN

Kiezen voor monumenten

Augustus 2001

VOORWOORD

De Stichting Nationaal Contact Monumenten (NCM) en de Stichting voor de Nederlandse Archeologie (SNA) geven deze brochure uit naar aanleiding van de Gemeenteraadsverkiezingen die op 6 maart 2002 worden gehouden. Of aandacht voor monumenten, archeologie en het historisch landschap een belangrijk punt in de partijprogramma's zal worden kunt u zelf mede bepalen.

Vier jaar geleden heeft het NCM eveneens een dergelijke brochure uitgegeven. Inmiddels is het taakveld van Monumentenzorg verruimd. De cultuurhistorische component in de ruimtelijke ordening en de archeologie zijn 'nieuwe' taakvelden.

Deze brochure is als handleiding te gebruiken als u invloed wilt uitoefenen op het toekomstig monumentenbeleid in uw gemeente. Wanneer hier wordt gesproken over monumenten of cultuurhistorie dan moet dit in de breedste zin van het woord worden opgevat: beschermde rijks- en gemeentelijke objecten, beeldbepalende panden, beschermde rijks- en gemeentelijke stads- en dorpsgezichten, archeologie, het historisch landschap en aardkundige waarden.

Augustus 2001

Stichting Nationaal Contact Monumenten
Stichting voor de Nederlandse Archeologie

VERKIEZINGEN EN MONUMENTEN

Op 6 maart 2002 zullen Gemeenteraadsverkiezingen worden gehouden. De politieke partijen zijn reeds begonnen met de voorbereiding daarvan. Dat betekent onder meer dat er dit najaar aan de verkiezingsprogramma's gewerkt zal worden. Het verkiezingsprogramma is een eerste stap om te komen tot een lijst van afspraken binnen één partij, later kan het meegenomen worden binnen een beleidsprogramma van het college. In een verkiezingsprogramma moeten daarom woorden worden gewijd aan de bescherming van het cultuurhistorisch erfgoed. Het is zaak de politieke partijen in de gemeente waarin zij werkzaam zijn, te wijzen op het belang van het cultuurhistorisch erfgoed. De waarde van het cultuurhistorisch erfgoed is veelledig: het draagt bij tot een betere woon- en leefomgeving en het heeft educatieve, recreatieve, toeristische en economische aspecten. Identificatie van de burger met stad, dorp of regio vindt meestal plaats aan de hand van de historische kern, de molen, het kasteel, het landschap. Daarom is het van belang dat de herkenbaarheid van stad, dorp en ommeland gehandhaafd blijft.

Het college van burgemeester en wethouders zet de beleidslijnen uit. De politieke achtergrond van het college bepaalt de richting van die lijnen. De gemeenteraad heeft in eerste instantie een controlerende taak en in tweede instantie een initiërende functie. De gemeenteraadsleden hebben dus veel invloed op het beleid. Zowel de wethouders als de raadsleden laten zich, als het goed is, mede leiden door het verkiezingsprogramma van hun partij. De invloed van de publieke opinie moet echter ook niet worden onderschat.

Een veel gehoord argument van de politiek om niets of te weinig aan monumentenzorg te doen is een gebrek aan capaciteit en kennis. Echter, in alle provincies bestaan Monumentenhuisen, Erfgoedhuizen en/of provinciale steunpunten die gemeenten met raad en daad terzijde kunnen staan.

Plaatselijke en regionale partij-afdelingen worden veelal betrokken bij het opstellen van verkiezingsprogramma's van de Tweede Kamer. Omdat er in 2002 (15 mei) ook Tweede Kamer verkiezingen worden gehouden, is het mogelijk dat activiteiten gericht op plaatselijke afdelingen ook doorwerken naar het landelijk niveau.

Het NCM en de SNA willen met deze brochure aan aangesloten organisaties een aantal suggesties geven om hun wensen kenbaar te maken aan politieke partijen bij het opstellen van verkiezingsprogramma's ten behoeve van de gemeenteraadsverkiezingen in 2002. Gezien de vele verschillen op plaatselijk en regionaal niveau, zal de gebruiker van deze brochure hieruit moeten selecteren wat van toepassing is op de plaatselijke situatie.

In deze brochure wordt een schets gegeven van de bestaande instrumenten waarmee een gemeente een monumentenbeleid kan voeren, en wordt een aantal adviezen voor de komende gemeenteraadsverkiezingsprogramma's gegeven. Verder staan in deze brochure suggesties hoe u te werk kunt gaan. Voor verdere vragen kunt u uiteraard ten allen tijde bij het NCM en de SNA terecht.

AANPAK

Het doel van de benadering van de politieke partijen is te zorgen dat de meest noodzakelijke punten worden opgenomen in de verkiezingsprogramma's. Het realiseren van voldoende ambtelijke capaciteit, het vaststellen of actualiseren van een monumentenverordening, het instellen van een monumentencommissie, het opstellen van een gemeentelijke monumentenlijst en het opstellen van een archeologische inventarisatie en/of waardenkaart zijn de meest noodzakelijke voorwaarden voor een goed en consistent monumentenbeleid. Verder is het van groot belang dat cultuurhistorie breed wordt gedragen binnen de gemeente. Dit geldt vooral voor de afdeling ruimtelijke ordening. Het is van groot belang dat de Belvédère-gedachte bekend is en er invulling aan wordt gegeven.

Belangrijk wordt nu de wijze waarop de diverse adviezen onder de aandacht gebracht kunnen worden van de plaatselijke politici en politieke partijen. Particuliere organisaties moeten zichzelf een goed beeld vormen van wat men wil bereiken. De lijst met wensen kan het best worden onderbouwd met een notitie over de doelstellingen van de organisatie.

In beginsel moeten alle politieke partijen worden benaderd, waarbij de grootste partijen het meest van belang zijn. De boodschap dient naar alle partijen gelijkloidend te zijn, zodat er geen misverstanden kunnen ontstaan. Het is verder raadzaam om te bezien wat in oude verkiezingsprogramma's is beloofd en wat hiervan is terecht gekomen.

Het kan nuttig zijn aansluiting bij andere lokale organisaties te zoeken. Vaak zijn er meerdere organisaties op het gebied van het cultureel erfgoed actief in een gemeente. Op het gebied van ruimtelijke ordening en landschap kan samenwerking worden gezocht met lokale natuur- en milieu organisaties.

Notitie

Een benadering van politieke partijen kan het best worden ondersteund met een notitie met onderbouwde adviezen. Het is goed om de argumenten waarom het cultuurhistorisch erfgoed beschermd moet worden nog eens in zo'n nota de revue te laten passeren. Verwijzen naar gemeenten in de buurt waar men wel vooruitstrevend op het gebied van monumentenzorg is, kan ook nuttig zijn. De nog steeds bestaande wedijver tussen buurgemeenten kan in deze worden uitgebuit. Een andere mogelijkheid is juist samenwerking tussen gemeenten te stimuleren. Bijvoorbeeld bij het gezamenlijk aanstellen van een gemeentelijk archeoloog. De nota kan naar alle politieke partijen worden gezonden. In een begeleidende brief kunnen accenten worden aangegeven gericht op de betreffende partij. De nota kan tevens gebruikt worden om de pers te informeren. Komt men niet aan een nota toe, dan zal op zijn minst een lijst van actuele discussiepunten geformuleerd moeten worden. Deze lijst kan dienst doen als leidraad voor een openbaar debat.

Openbaar debat

Een goede manier om een duidelijk beeld te krijgen van de standpunten van de diverse politieke partijen ten aanzien van het cultuurhistorisch erfgoed, is het organiseren van een discussie avond. Bij voorkeur onder leiding van een neutrale, deskundige discussieleider. Een inleiding kan worden gevolgd door een forumdiscussie en eventueel een discussie met de zaal. Het onderwerp van de inleiding zou algemeen kunnen zijn, bijvoorbeeld het gemeentelijk

monumentenbeleid, maar zou ook eventueel toegespitst kunnen worden op een specifiek geval of actueel probleem. Bijvoorbeeld behoud en ontwikkeling van landschappelijke waarden of de gemeentelijke monumentenlijst.

Tijdens een debat kan gericht naar de standpunten van de partijen gevraagd worden. Het is verstandig om de vragen door verschillende mensen te laten stellen, om de schijn van een privé-actie te vermijden. Een dergelijke gebeurtenis biedt voldoende gelegenheid om contacten met de politiek te leggen. Daarnaast is zo'n evenement ook aantrekkelijk voor de pers en zal de publiciteit ook werken ten aanzien van de bekendheid van de organisatie. Het is ook belangrijk te participeren in bijeenkomsten die door politieke partijen of andere organisaties worden georganiseerd.

Veel grotere gemeenten kennen een lokaal architectuurcentrum. Een openbaar debat kan in samenwerking met een architectuurcentrum worden georganiseerd.

Publiciteit

Het belang van de publieke opinie mag bekend zijn. Zeker ten tijde van de verkiezingen. De pers speelt hierin een cruciale rol. Wanneer de pers wordt uitgenodigd, kan dit het best met een persbericht gekoppeld worden. Een eventuele nota en/of lijst met adviezen kan eveneens worden overlegd. Vlak voor de verkiezingen plaatsvinden, kan het nuttig zijn de pers nogmaals te benaderen om hiermee druk uit te oefenen op de publieke opinie. Het betrekken van andere belangengroepen als buurtbewoners kan gunstig werken. U zult met het benaderen van de pers niet de enige zijn. Voorzichtigheid en zorgvuldigheid zijn dus geboden.

Tot slot enkele tips bij het schrijven van een persbericht en het beleggen van een persconferentie.

- Vermeld duidelijk wie de afzender is en waar men voor informatie terecht kan;
- Houdt het kort (de essentie in 100 woorden); geef antwoord op de vragen Wie?, Wat?, Waar?, Waarom? en Hoe?
- Schrijf niet in de verleden tijd en gebruik geen lange zinnen;
- Vermijd lange, moeilijke woorden en ingewikkelde zinsconstructies;
- Beleg alleen een persconferentie wanneer er een belangrijk nieuwsfeit is te melden;
- Zorg dat u als organisatie eenstemmig naar buiten treedt;
- Maak de uitnodiging zo aantrekkelijk mogelijk;
- Kies een geschikte plaats, tijd en dag.

DE INSTRUMENTEN

De monumentenzorg is in ons land gedecentraliseerd. Dat betekent dat het voeren van een goed monumentenbeleid een belangrijke taak voor gemeenten vormt, iedere gemeente kan een goed monumentenbeleid voeren. Zij heeft diverse instrumenten tot haar beschikking waarmee zij de betrokkenheid met monumentenbescherming vorm kan geven. Hoofdzakelijk zijn deze instrumenten gegeven door:

1. de Monumentenwet 1988/Gemeentelijke Monumentenverordening
2. de Wet op de Ruimtelijke Ordening
3. de Wet stedelijke vernieuwing

4. de Woningwet

1. De Monumentenwet / Gemeentelijke Monumentenverordening

De Monumentenwet geeft de basis voor het beleid inzake monumenten. Naast taken voortvloeiende uit de Monumentenwet 1988 kan een gemeente ook zelf initiatieven nemen om een monumentenbeleid vorm te geven. De monumentenwet geeft de gemeente de volgende taken:

- Advisering over de aanwijzing van nieuwe monumenten (vooral de zgn. jongere bouwkunst uit de periode 1850–1940 in het kader van het Monumenten Selectie Project (MSP).
- Vergunningverlening
Taken in de uitvoering van enkele subsidieregelingen zoals het Besluit restauratie rijksmonumenten (Brrm 1997).

Voorts biedt de wet de gemeenten ook het kader voor een eigen gemeentelijk monumentenbeleid

- Een monumentenverordening. In 1996 heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een nieuwe modelverordening ontworpen die algemeen is aanvaard als voorbeeld. Hierin worden o.a. de volgende zaken geregeld:
- Een monumentencommissie. Deze commissie adviseert de gemeenteraad inzake het monumentenbeleid. Het NCM heeft in 1996 een rapport uitgebracht onder de titel 'Monumentencommissies in de Praktijk'. Het NCM is voornemens om in het najaar van 2001 dit rapport te actualiseren.
- De gemeentelijke monumentenlijst.

Uiteraard staat het de gemeente vrij de verordening uit te breiden met bijvoorbeeld archeologie, aardkundige waarden, landschap, historische geografie etc.

Binnenkort wordt het archeologisch deel van de Monumentenwet vernieuwd. In deze vernieuwde wet is een nieuwe en belangrijke taak voor de gemeente weggelegd. Deze taak is een uitvloeisel van het in 1992, mede door Nederland ondertekende Verdrag van Valetta, waarin is afgesproken het Europees archeologisch erfgoed zo goed mogelijk te beschermen. In de nieuwe wet krijgt de gemeente de bevoegdheid een archeologievergunning af te geven bij ingrepen in de bodem. Een vergunning is verplicht in van tevoren door de provincie en gemeente aangewezen archeologisch interessante gebieden. Met een dergelijke vergunning kan archeologisch onderzoek worden gedaan voordat de bouwwerkzaamheden beginnen. Voor het juist afgeven van een archeologievergunning is het van belang dat de gemeente goed op de hoogte is van het archeologisch erfgoed binnen haar grenzen.

2. De Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO)

De WRO kent een drietal planvormen die direct of indirect bescherming aan cultuurhistorische waarden kunnen geven:

- Het streekplan. Dit wordt opgesteld door de provincie. Het streekplan vormt het kader voor het gemeentelijke ruimtelijke beleid. Veel provincies geven cultuurhistorie een prominente plaats in hun ruimtelijk beleid. Provinciale cultuurhistorische waardenkaarten liggen vaak ten grondslag aan een dergelijk beleid.
- Het structuurplan. In het algemeen maken slechts de grotere gemeenten een structuurplan. In dit plan wordt voor een periode van zo'n 5 a 10 jaar aangegeven wat de gewenste ruimtelijke ontwikkeling is.
- Het bestemmingsplan. Het bestemmingsplan is het enige plan dat bindend is voor de burger. Dit plan leent zich er bij uitstek voor om cultuurhistorische waarden te beschermen. Bij beschermde stads- en dorpsgezichten is een beschermend bestemmingsplan verplicht. Meer en meer gemeenten laten gelijktijdig met een bestemmingsplan een beeldkwaliteitplan, cultuurhistorische verkenning of cultuurhistorische effectrapportage maken. Verschillende namen voor min of meer gelijksoortige producten. Het doel van deze producten is om de cultuurhistorie in beeld te brengen en te koppelen met de ruimtelijke ordening. Vaak vindt een dergelijke koppeling ook juridisch plaats.

Gezien de dynamiek van onze samenleving is het van uitermate groot belang dat in het kader van de ruimtelijke ordening voldoende aandacht wordt besteed aan het behoud van het cultuurhistorisch erfgoed. Dit is minstens zo belangrijk als het sectorale monumentenbeleid. In de recent verschenen Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening wordt veel aandacht besteed aan cultuurhistorie. Als het aan het rijk ligt krijgt cultuurhistorie een prominente plek in streek- en bestemmingsplannen. Het gedachtegoed van de nota Belvédère krijgt op deze wijze invulling. Het is van groot belang om lokale politieke partijen te wijzen op het landelijke beleidskader dat wordt gevormd door de Vijfde Nota en Belvédère. In het najaar van 2001 wordt verder nog verwacht het Structuurschema Groene Ruimte 2 van het ministerie van LNV. In dit Structuurschema zal naar verwachting cultuurhistorie eveneens een prominente plek krijgen. Het is goed om in de gaten te houden wat de inhoud van dit Structuurschema zal worden en hoe gemeenten hierop in kunnen haken.

In de nota Belvédère is als eerste actiepoint opgenomen:

Gemeenten wordt gevraagd aan te geven hoe en in hoeverre de cultuurhistorische samenhang wordt gehandhaafd en daartoe de cultuurhistorische kernkwaliteiten aan te geven als ruimtelijk toetsingskader bij locatie-, inrichtings- en vormgevingskeuze.

Partijen zouden in hun verkiezingsprogramma's aan moeten geven hoe zij hier invulling aan willen geven.

3. De Wet stedelijke vernieuwing

De Wet stedelijke vernieuwing vervangt een groot aantal bestaande regelingen, op grond waarvan voorheen de bijdrage aan gemeenten en provincies werd verstrekt, o.a.; het Besluit op de stads- en dorpsvernieuwing. Naar aanleiding van de wet zijn het Investeringsfonds Stedelijke Vernieuwing (ISV) en het Innovatieprogramma Stedelijke Vernieuwing (IPSV) ingesteld. Gemeenten kunnen meerjarenontwikkelingsplannen of projectplannen indienen om in aanmerking te komen voor gelden uit deze fondsen (voorheen het stadsvernieuwingsfonds). Het

gaat hierbij om vele honderden miljoenen guldens per jaar. De grotere gemeenten krijgen direct een budget, de rest moet via de provincie aanvragen doen. Het is van groot belang dat cultuurhistorie een structureel onderdeel uitmaakt van de gemeentelijke plannen. Provincies toetsen gemeentelijke plannen o.a. op basis van het gehalte cultuurhistorie.

4. De Woningwet

Hoogstwaarschijnlijk per 1 januari 2002 zal de herziene Woningwet van kracht worden. Een wezenlijk onderdeel van deze wet is dat de welstand gaat veranderen. Gemeenten worden verplicht een welstandsbeleid te formuleren. Een welstandsnota is hiervan een onderdeel. Zonder beleid en nota geen welstand! De VNG heeft o.a. in samenwerking met de Federatie Welstand een werkdocument opgesteld dat een handreiking voor gemeenten is bij het opstellen van een welstandsnota: Naar een gemeentelijke welstandsnota. Een belangrijke aanpassing ten opzichte van de oude wet is dat de categorie vergunningvrij aanzienlijk wordt uitgebreid. Hiertoe zal in de loop van het jaar een aparte Algemene Maatregel van Bestuur worden uitgevaardigd waarin precies zal worden opgesomd welke soorten bouwwerken voortaan vergunningvrij kunnen worden gerealiseerd. Een welstandsnota biedt in aanvulling op het bestemmingsplan een prima mogelijkheid om cultuurhistorie in het gemeentelijk ruimtelijk beleid te verankeren.

ADVIEZEN VOOR VERKIEZINGSPROGRAMMA'S

Het gemeenteraadsverkiezingsprogramma van een lokale politieke partij is gericht op plaatselijke belangrijke zaken. Voor deze politieke partijen dienen de algemene, landelijke politieke beleidsgebieden vaak als leidraad om een gemeenteraadsverkiezingsprogramma op te stellen. Het is een soort wensen of afsprakenlijst waaraan de kiezer door middel van zijn stem instemming betuigt.

Een verkiezingsprogramma is meestal ingedeeld naar een aantal beleidsterreinen. De belangrijkste voor monumenten en cultuurhistorische waarden zijn:

- Cultuur en kunst
- Ruimte, bouwen en wonen
- Groen, landschap en natuur
- Verkeer en vervoer
- Economische zaken en werkgelegenheid
- Recreatie, toerisme en educatie

Binnen elk van deze terreinen kan aandacht worden besteed aan monumentenzorg. De laatste tijd is er een tendens dat monumentenzorg meer en meer onder ruimtelijke ordening wordt gebracht. Integraal (binnen)stadsbeleid wordt door steeds meer steden omarmd.

Veel gemeenten zijn de afgelopen jaren samengevoegd. Het is van belang na te gaan hoe het staat met een nieuwe monumentenverordening en op welke wijze vorm aan de monumentencommissie is gegeven.

Hieronder volgt een overzicht van punten die passend gemaakt kunnen worden voor iedere gemeente en die als uitgangspunt gebruikt kunnen worden voor het

benaderen van de plaatselijke politieke partijen.

Cultuur en kunst

1. De gemeente stelt een monumentennota op. Eventueel in combinatie met een architectuurnota, een nota binnenstad, een nota openbare ruimte etc. Binnenkort moet de gemeente een archeologiebeleid voeren. Voor een goed archeologiebeleid is het maken van een gemeentelijke Archeologische Monumenten- of Waardenkaart noodzakelijk.
2. De gemeente stelt een monumentenverordening vast (reeds 89 % van de gemeenten beschikt over een verordening).
3. Op basis van een monumentenverordening stelt de gemeente een monumentencommissie in waarin ook vertegenwoordigers van plaatselijke organisaties op het gebied van monumentenzorg zitting hebben (ruim 87 % van de gemeenten heeft al een commissie). De leden zijn bij voorkeur deskundig en onafhankelijk.
4. In samenwerking met particuliere organisaties wordt een inventarisatie verricht van karakteristieke objecten en panden in de gemeente. Hierbij wordt nadrukkelijk bekeken wat met MIP panden gebeurt die niet op de Rijkslijst zijn geplaatst.
5. De gemeente stelt een gemeentelijke monumentenlijst vast (meer dan de helft van de gemeente heeft een monumentenlijst; in totaal zijn er al meer dan 33.000 gemeentelijke monumenten) en eventueel van gemeentewege beschermde gezichten.
6. De gemeente stelt, met de gemeentelijke monumentenlijst, een subsidieregeling in het leven voor restauratie en onderhoud. Ook kan worden gedacht aan een gemeentelijk Revolving Fund analoog aan of in samenwerking met het Nationaal Restauratiefonds.
7. De gemeente zorgt voor tenminste één ambtenaar die goed op de hoogte is van alle monumentenzaken. Informatie over alle zaken betreffende monumentenzorg worden verstrekt aan één loket.
8. De gemeentelijke monumentenpanden worden goed onderhouden en beheerd. Deze worden ook aan een regelmatige onderhoudsinspectie onderworpen. Bijvoorbeeld door het nemen van een abonnement op de Monumentenwacht.

9. De gemeente stimuleert een goed onderhoud van in particulier bezit zijnde monumenten door de eigenaren een gratis abonnement aan te bieden op de Monumentenwacht.
10. De gemeente voert een actief beleid ten aanzien van het zoeken naar passende functies voor (leegstaande) historische gebouwen.
11. De gemeente stelt archeologisch onderzoek verplicht bij bouwplannen en ontgravingen.
12. De gemeente stelt een gemeentelijke archeoloog en een bouwhistoricus aan. Aanstelling kan ook plaatsvinden in regionaal verband.
13. De welstandscommissie en monumentencommissie werken samen, bij voorkeur door het hebben van een of meer gezamenlijke leden.
14. De gemeente werkt constructief samen met de particuliere monumentenorganisaties in de gemeente.
15. De gemeente stimuleert bouwhistorisch onderzoek en wijst eigenaren op de subsidiabele mogelijkheden daarvoor.
16. De gemeente is overtuigd van het belang van een goede uitvoering van de monumentenzorgtaken in verband met de toewijzing van meer rijksgeld dat noodzakelijk is voor de instandhouding van het monumentenbestand in de toekomst

Ruimte, bouwen en wonen

17. De gemeente voert de nota Belvédère uit door een vertaling van de nota in haar ruimtelijke beleid.
18. Er dient aandacht besteed te worden aan planologische monumentenzorg door ruimte te scheppen voor instrumenten als beeldkwaliteitplan, cultuurhistorische effectrapportage en cultuurhistorische verkenning.
19. De gemeente stelt een welstandsnota op waarbij ruim aandacht aan cultuurhistorie wordt besteed.
20. De gemeente maakt gebruik van de ISV en IPSV gelden en stelt daartoe

meerjarenontwikkelingsplannen en projectplannen op waarin cultuurhistorie een belangrijke plek heeft.

21. Voordat tot sloop van cultuurhistorisch waardevolle panden wordt overgegaan, wordt onderzoek naar hergebruik overwogen.
22. De gemeente bevordert dat als sloop van historische panden onafwendbaar is de nog bruikbare karakteristieke elementen en bouwmaterialen behouden worden voor hergebruik.
23. De gemeente geeft slechts een sloopvergunning af indien er een goedgekeurd bouwplan op tafel ligt.
24. Ter voorkoming van verkrotting voert de gemeente een stringent controle- en aanschrijvingsbeleid, met name voor karakteristieke en monumentale panden.
25. Bij de instelling van een sloopverordening en/of leefmilieuverordening zullen waarborgen opgenomen worden om waardevolle en karakteristieke panden en structuren te handhaven.
26. Bij het opstellen van een bestemmingsplan wordt aandacht geschonken aan het behoud van cultuurhistorische en aardkundige waarden. In de toelichting worden deze duidelijk omschreven. Dit geldt voor zowel bestemmingsplannen bebouwde kom als buitengebied.
27. De gemeentelijke monumentencommissie wordt bij het opstellen van ruimtelijke plannen betrokken.

Groen, landschap en natuur

28. Het beleid draagt bij aan het veilig stellen van monumenten in het landelijk gebied en het ruimtelijk beeld van dorpen, verspreide historische bouwwerken als molens, boerderijen, buitenplaatsen, vestingwerken, sluizen, bruggen.
29. De gemeente inventariseert en maakt beleid voor historisch groen binnen haar grenzen. Gedacht kan worden aan kerkhoven, historische parken en tuinen en

landschappelijk groen
als houtwallen en singels.

30. Aardkundige waarden vertellen de oudste geschiedenis van de gemeente en bepalen mede de identiteit van de leefomgeving. De gemeente houdt daarom bij de ruimtelijke inrichting rekening met het onderliggende aardkundig patroon en scherpt het vergunningenbeleid t.a.v. ontgrondingen aan om vergraving van aardkundige waarden tegen te gaan.
31. Er moet zorgvuldig met de archeologische waarden worden omgesprongen. De consequenties van het verdrag van Malta zullen beleidsmatig moeten worden vertaald.
32. Cultuurhistorische en historisch-geografische waarden en objecten moeten beleidsmatig worden verankerd. In dit kader kan worden gedacht aan dijken, oude verkavelingen, zandwegen, bosjes, houtwallen, grenspalen etc.
33. De gemeente maakt een landschapsontwikkelingsplan en neemt hier nadrukkelijk de cultuurhistorische en aardkundige waarden in op.

Verkeer

34. De gemeente dient een verkeers- en parkeerbeleid te voeren waarbij historisch waardevolle gebieden zoveel mogelijk worden gevrijwaard van geparkeerde auto's en storende parkeervoorzieningen.
35. Bij herinrichting van straten en pleinen dient de historische context uitgangspunt van het plan te zijn. Hierbij wordt advies ingewonnen bij de welstands- en monumentencommissie. In het noorden van het land zijn interessante experimenten waarbij alle verkeersborden uit de openbare ruimte verdwijnen met als resultaat een zeer grote toename van de verkeersveiligheid en een verfraaiing van de openbare ruimte.
36. Bij grote infrastructurele projecten dient in een zo vroeg mogelijk stadium aandacht besteed te worden aan het voorkomen van verstoring van cultuurhistorische waarden.

Economische zaken en werkgelegenheid

37. Banenpool, werkervaringsplekken e.d. kunnen goed gebruikt worden in de

- monumentenzorg. De gemeente bevordert dit door aanvullende maatregelen.
38. Bij het opstellen van recreatief-toeristische plannen worden cultuurhistorische waarden zoveel mogelijk betrokken.

Recreatie, toerisme en educatie

39. Cultuurhistorische waarden worden toeristisch en recreatief benut. Bij het realiseren en verbeteren van voorzieningen ten behoeve van recreatie en toerisme, wordt geen afbreuk gedaan aan deze waarden.
40. De bewustwording van het gebouwde en archeologische erfgoed wordt bevorderd door informatieborden op de monumenten en informatiemateriaal over de historische identiteit van de gemeente. De gemeente ondersteunt financieel de initiatieven op dit gebied.
41. De gemeente stimuleert de openstelling van het landelijke gebied door oude paden, bijvoorbeeld kerkenpaden weer openbaar toegankelijk te maken.
42. De gemeente stimuleert dat naast monumenten ook aardkundige, archeologische en historisch-geografische waarden aandacht krijgen in recreatieve routes.
43. De gemeente werkt actief mee met de Open Monumentendag en voert een actieve voorlichting zowel richting eigenaar als richting publiek.
44. De gemeente stimuleert dat op scholen aandacht wordt besteed aan het cultuurhistorisch erfgoed. Een project als Scholen Adopteren Monumenten kan hierbij een start zijn.

Hierna volgden nog tientallen nuttige adressen van landelijke en provinciale organisaties en een korte literatuuropgave

de Staatssecretaris van OCW
Mevrouw mr. M.C. van der Laan
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

onderwerp	uw referentie	ons kenmerk	datum
Visie op de publieke omroep	MLB/M/2005/1231	2005.01909 / PdW	15-02-2005

Geachte mevrouw Van der Laan,

In uw brief van 7 januari, kenmerk MLB/M/2005/1231 (ontvangen bij de OLON op 18 januari 2005) refereert u aan de aankondiging om, naar aanleiding van het visitatierapport van de Commissie Rinnooy Kan, in 2005 een visie op publieke omroep voor de lange termijn te willen presenteren. Ter voorbereiding van deze visie nodigt u OLON uit zijn gedachten over de toekomst van de publieke omroep met u te delen. Daarbij gaat het om twee vragen:

- *Wat zou de rol, taak en functie van een publieke omroep in de samenleving moeten zijn?*
- *Hoe kan de maatschappelijke relevantie daarvan het best tot zijn recht komen? Hierbij gaat het om de vraag op welke wijze de maatschappelijke inbedding van publieke omroep het beste georganiseerd kan worden.*

De koppeling van de lange termijn visie met de rapportage van de Commissie Rinnooy Kan zou kunnen suggereren dat de te ontwikkelen visie alleen gevolgen zou hebben voor de landelijke publieke omroep. Echter, een geactualiseerde visie op landelijke publieke omroep heeft automatisch gevolgen voor de positie van publieke lokale omroep. Bovendien vinden maatschappelijke ontwikkelingen niet alleen op landelijk niveau plaats. Juist op lokaal niveau zien we snelle (bestuurlijke) veranderingen, zoals dualisering, grotere bestedings-verantwoordelijkheid lokale overheden (zie ook recent advies van commissie Brinkman inzake terugdringen specifieke uitkeringen) en gekozen burgemeester. Deze veranderingen vragen om een sterke lokale democratie. Sterke onafhankelijke lokale media zijn van vitaal belang voor het waarborgen van deze lokale democratie en het waarborgen van pluriformiteit, sociale en culturele cohesie, profileren culturele diversiteit en maatschappelijke binding.

De OLON acht het dan ook noodzakelijk dat de publieke lokale omroep betrokken wordt bij de discussie over visie op en vormgeving van het publieke omroepbestel. Graag geven we, mede daarom, aan deze uitnodiging gehoor.

In de aangehechte bijlage gaan we uitvoerig in op de gestelde vragen.

Hoogachtend,
Namens het bestuur van de OLON,

Pieter de Wit,
directeur OLON

Bijlage

1

Datum: 15/02/2005
Onderwerp: OLON: Visie op de publieke lokale omroep
Bijlage bij brief dd. 15 februari 2005, kenmerk 2005.01909 / pdw

Rol, taak en functie van een publieke omroep in de samenleving

De OLON is voorstander van een sterke en brede publieke omroep. Publieke omroep moet onafhankelijk kunnen opereren van overheidsinvloed en commercie. De taak van publieke omroep ligt op het terrein van bijdragen aan de pluriformiteit en kwaliteit van informatievoorziening en bieden van een onafhankelijke en gevarieerde programmering. Deze programmering moet toegankelijk zijn voor een breed publiek en een samenhangend geheel van diverse publieksgroepen. Onafhankelijkheid van overheid wordt het best gewaarborgd door sterke omroeporganisaties door structureel gegarandeerde overheidsfinanciering, aangevuld met commerciële inkomsten. Onafhankelijkheid van commercie moet worden bewerkstelligd door een duidelijke publieke taakstelling en statutair gewaarborgde programmatische onafhankelijkheid. Op deze manier wordt aan adverteerders ook een alternatief geboden voor het bereiken van consumenten binnen een kader met meer dan alleen commerciële doelstellingen. Adverteerders kunnen zo ook aansluiten bij media die tot centrale doelstelling hebben het bijdragen aan de democratische en culturele kwaliteit van de samenleving.

Publieke omroep moet zich voluit kunnen profileren op het terrein van nieuwe, digitale communicatie-infrastructuren om ook in de toekomst culturele, sociale en democratische functies te kunnen blijven vervullen voor het gemeenschappelijke welzijn. Deze taken blijven van vitaal belang voor het waarborgen van democratie, pluralisme en sociale en culturele binding. De overheid moet door specifieke regelgeving, analoog aan bijvoorbeeld must carry bepalingen voor kabelnetwerken en voorkeursrecht op etherfrequenties, de toegang tot nieuwe telecommunicatie-infrastructuren voor publieke media regelen.

We wijzen daarbij naar vele documenten van de Raad van Europa en de Europese Gemeenschap, waarin dit belang van een sterke publieke omroep, ook in de digitale toekomst, wordt onderschreven. Nederland heeft met veel van deze aanbevelingen en documenten ingestemd en zich verplicht deze te volgen, niet alleen voor wat betreft publieke landelijke, maar ook inzake publieke niet-landelijke omroep .*)

Lokale omroep als onderdeel publieke bestel

De 'publieke omroep' heeft tot taak om op landelijk, regionaal en lokaal niveau een hoogstaand en gevarieerd programma-aanbod te bieden, bedoeld om betrokkenheid van alle burgers bij maatschappelijke, politieke en culturele processen te stimuleren. Een breed publiek kan bereikt worden door 'populaire', op een brede smaak gerichte programmering, maar daarnaast ook door het bedienen van verschillende publieksgroepen afzonderlijk. In de

Bijlage

2

Datum: 15/02/2005
Onderwerp: OLON: Visie op de publieke lokale omroep
Bijlage bij brief dd. 15 februari 2005, kenmerk 2005.01909 / pdw

Mediawet wordt in artikel 13 c geregeld wat die taak is en hoe de publieke omroep daaraan invulling moet geven. De bijna 300 publieke lokale omroepen maken onlosmakelijk deel uit van de 'publieke omroep' en moeten met relatief uiterst beperkte (publieke) middelen invulling geven aan deze taak.

Inzake het realiseren van de doelstellingen van publieke omroep is de blik van de rijksoverheid te eenzijdig gericht op Hilversum. Het lijkt er sterk op dat het 'publieke omroepbestel' vereenzelvigd wordt met het (door de landelijke publieke omroepen ongelukkig gekozen) merk 'Publieke Omroep'. Daarmee wordt ernstig tekort gedaan aan de prestaties van niet-landelijke publieke omroepen en wordt ook het risico gelopen dat het potentieel van publieke lokale omroep niet ten volle benut wordt.

De OLON wil meer erkenning voor het belang van de samenhang tussen het landelijke, regionale en lokale niveau van publieke omroep. Veel functies, waarvan in het rapport Rinnooy Kan wordt geconstateerd dat die nu op het landelijk niveau niet goed worden vervuld of kunnen worden vervuld, zouden op niet-landelijk niveau beter vervuld kunnen worden. Te denken valt daarbij aan het bedienen van diverse publieksgroepen. Publieke lokale omroepen zijn daar beter voor uitgerust, zij opereren letterlijk dicht bij hun publiek en zijn qua organisatie ook beter in staat voor verschillende groepen een platform te bieden. Dat betekent dat publieke lokale omroepen op die wijze nadrukkelijk zouden kunnen bijdragen aan de doelstelling om een breed publiek te bereiken. Dat betekent wel dat de lokale omroepsector toegericht moet worden om aan deze taak invulling te geven. En dat betekent dat in nieuw te formuleren beleid een herschikking van omroepmiddelen tussen verschillende omroepzaken mogelijk moet worden. Dat kan dan goed aansluiten bij de breed, ook in de Tweede Kamer, gedragen wens om vanuit landelijke middelen lokale publieke omroepen van een basisfinanciering te voorzien.

Rol, taak en functie van publieke lokale omroep: bijdragen aan een sterke lokale democratie

Het huidige Nederlandse lokale publieke omroepbestel is gebaseerd op omroepinstellingen die, op initiatief van inwoners van betreffende plaatsen, opgericht zijn om programma's van algemeen belang en voor verschillende publieksgroepen in hun woonplaats uit te zenden. Deze omroepinstellingen moeten representatief zijn voor de betreffende woonplaats en daarmee wordt op lokaal niveau beoogd een 'open bestel' te bieden.

De rol, taak en functie van publieke lokale omroep moet vooral zijn het bijdragen aan communicatie op lokaal niveau. Dat moet gebeuren door enerzijds publiek breed te

Bijlage

3

Datum: 15/02/2005
Onderwerp: OLON: Visie op de publieke lokale omroep
 Bijlage bij brief dd. 15 februari 2005, kenmerk 2005.01909 / pdw

informerende over lokale actualiteiten en culturele maatschappelijke ontwikkelingen. Daarnaast moet publieke lokale omroep ruimte bieden aan de diversiteit van opinies, waardoor het voor inwoners met vaak diverse culturele achtergronden een platform biedt voor onderlinge communicatie.

Op lokaal niveau wordt deze taak niet alleen ingevuld door het programma-aanbod, maar ook door actief mogelijkheden te bieden aan de totstandkoming van programma's deel te nemen. Op deze wijze draagt publieke lokale omroep extra bij aan het activeren van burgers tot deelname aan maatschappelijke processen. Bovendien kan publieke lokale omroep zo belangrijk bijdragen aan bewustwording over werking van media en zo 'media-analfabetisme' tegengaan. Daarnaast biedt lokale omroep een mogelijkheid voor burgers om, door actieve betrokkenheid bij programmaproductie en mediacommunicatieprocessen, inzicht te verwerven in de werking van media waardoor bijgedragen wordt aan een betere omgang met andere, grootschaligere mediatypen.

Maatschappelijke relevantie

Publieke lokale omroepen kunnen zo een wezenlijke functie vervullen voor de lokale democratie, die op allerlei terreinen aan vernieuwing en versterking onderhevig is. Ze bieden een gedeelde ervaring en zorgen op lokaal niveau voor een gemeenschappelijk platform waarop betekenisvol politieke en culturele meningen kunnen worden gecommuniceerd. Op die manier kan het noodzakelijke tegenwicht geboden worden tegen enerzijds steeds sterkere overheidscommunicatie (budgetten en mogelijkheden daarvoor groeien sterk) en anderzijds tegen commerciële (digitale) informatie- en amusementsdiensten, die vooral gericht zijn op versnipperde consumenten en consumentengroepen.

Dat betekent ook dat de rijksoverheid het niet kan laten bij het afschuiven van verantwoordelijkheden voor lokale media naar lagere overheden. De kwaliteit van de lokale democratie, waarbij onafhankelijk functionerende publieke media van wezenlijk belang zijn, is een verantwoordelijkheid van de overheid als geheel. Die zorg van de rijksoverheid blijkt uit allerlei vernieuwingsimpulsen van het lokale bestuur: dualisering, terugdringen specifieke uitkeringen, decentralisatie beleidsonderdelen, directe democratie ondermeer door gekozen burgemeester. Door juist op rijksniveau een combinatie van centrale regelgeving, centraal geregelde zendtijdtoewijzing en structurele bijdrage aan de financiering te hanteren kan optimaal worden bijgedragen aan de noodzakelijke onafhankelijkheid van publieke lokale media ten opzichte van lokale overheden. Lokale overheden worden zo gestimuleerd het belang van deze onafhankelijke media te erkennen en dat zal zich vertalen in een veel betere verhouding tussen lokale overheid en publieke lokale media. In zo'n situatie zullen lokale

Bijlage

4

Datum: 15/02/2005
Onderwerp: OLON: Visie op de publieke lokale omroep
 Bijlage bij brief dd. 15 februari 2005, kenmerk 2005.01909 / pdw

overheden eerder overgaan tot het financieel versterken van publieke lokale omroep en het aangaan van programmaproductie-overeenkomsten met in acht neming van onafhankelijkheid van publieke lokale media.

Samenvattend:

- *Publieke omroep moet een brede taakstelling hebben en, naast een breed publiek, ook toegericht zijn om specifieke bevolkingsgroepen te bereiken;*
- *Publieke media moeten voluit gebruik kunnen maken van nieuwe mediaontwikkelingen om ook in de toekomst hun wezenlijke bijdrage aan de democratie te kunnen blijven leveren;*
- *Publieke lokale omroep is onlosmakelijk en essentieel onderdeel van het publieke bestel en als zodanig noodzakelijk onderdeel van een toekomstvisie publieke omroep;*
- *Publieke lokale omroep draagt niet alleen bij aan de lokale informatievoorziening maar biedt ook een platform voor diverse meningen en culturen en activeert burgers tot deelname hieraan;*
- *Door hun laagdrempeligheid voor actieve deelname aan programma's kunnen publieke lokale omroepen een belangrijke bijdrage leveren aan 'media-alfabetisme';*
- *Wat op lokaal medianiveau beter kan, moet ook lokaal gedaan kunnen worden. Dat kan enerzijds door herschikking landelijke omroepmiddelen, anderzijds door structureel landelijke subsidie rechtstreeks aan publieke lokale media ter beschikking te stellen;*
- *Gemengde financiering met een structurele basis van publieke financieringsbronnen is noodzakelijk om publieke omroep onafhankelijk van commercie en overheid te kunnen laten functioneren*
- *De maatschappelijke relevantie van publieke lokale omroep kan versterkt worden door het aanpassen van verantwoordingsmethodieken met aandacht voor werkelijke betrokkenheid lokale samenleving;*
- *De commercie moet toegang blijven houden tot publieke media en zo een extra financieringsbron kunnen blijven bieden;*
- *Het toenemend belang van lokale democratie (dualisering, decentralisatie, rechtstreekse verkiezing burgermeester, terugdringen specifieke uitkeringen) vereist sterke lokale mediavoorziening.*
- *Toenemende mogelijkheden van (lokale) overheden om zelf burgers met informatie te bestoken vereisen ook sterke onafhankelijke (lokale) media.*

*) Zie ook ondermeer:

- Public service broadcasting, Parliamentary Assembly Recommendation 1641, (CM/AS(2004)Rec1641), 4 oktober 2004

Bijlage

5

Datum: 15/02/2005
Onderwerp: OLON: Visie op de publieke lokale omroep
Bijlage bij brief dd. 15 februari 2005, kenmerk 2005.01909 / pdw

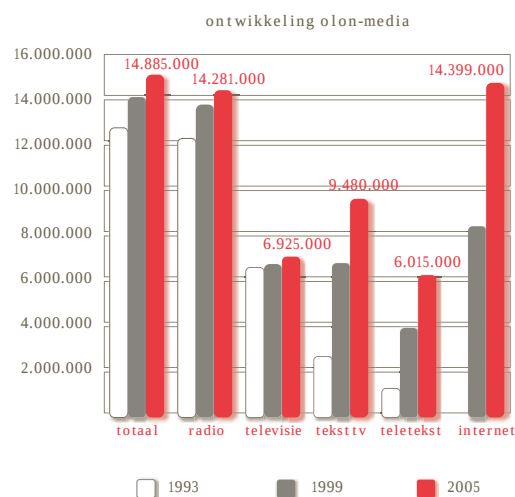
- Public service broadcasting, Council of Europe, Parliamentary Assembly, (Doc. 10029), 12 januari 2004
- Draft Recommendation on the democratic and social impact of digital broadcasting, (MM-S-DB), Strasbourg, 7 juni 2002
- Richtlijn 2002/21/EG inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten (Kaderrichtlijn), Europese Parlement en Raad, 7 maart 2002
- Mededeling van de Commissie betreffende de toepassing van de regels inzake staatssteun op openbare omroepen, (2001/C 320/04), Europese Commissie, 15 november 2001
- Audiovisueel beleid van de Gemeenschap in het digitale tijdperk, Europees Parlement, (A5-0209/2000), 6 september 2000
- Resolutie van de raad en de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten betreffende de publieke omroep, (1999/C 30/01), 25 januari 1999
- Recommendation No. R (96) 10 of the Committee of ministers to memberstates on the guarantee of the independence of public service broadcasting, 11 september 1996

en de regionale omroep. Op de vraag wat de belangrijkste bron voor lokale informatie is, noemt 16%, één op de zes inwoners, een medium van de lokale omroep. Ter vergelijking: de regionale omroep wordt door 2 % als belangrijkste bron van lokale informatie genoemd. Met andere woorden: de lokale omroep is zeer waardevol uit oogpunt van de lokale mediapluriformiteit en biedt diverse mogelijkheden binnen de lokale media- en communicatiemix.

Publieke lokale omroep in een veranderend medialandschap

Sinds begin jaren '90 is het medialandschap in Nederland ingrijpend veranderd. Ten eerste is het aanbod van commerciële radio- en televisiezenders sterk toegenomen. Niet alleen landelijk, maar ook op regionaal en lokaal niveau, hebben de publieke omroepen er geduchte concurrentie bij gekregen. De tweede belangrijke ontwikkeling is de opkomst van nieuwe media, waarbij vooral internet een grote rol is gaan spelen in het mediaspectrum.

De lokale omroepen hadden en hebben als speler in het medialandschap natuurlijk ook te maken met deze veranderingen. Dit bereiksonderzoek toont aan dat publieke lokale omroepen hun positie in het lokale medialandschap hebben weten vast te houden. Vergeleken met het vorige landelijke onderzoek (uit 1993) is hun positie ten opzichte van de landelijke publieke omroepen ongeveer hetzelfde gebleven. De publieke lokale omroepen zijn bovendien goed op de ontwikkelingen ingesprongen. Dit is duidelijk te zien aan de ontwikkeling van de diverse lokale media sinds 1993. Het aantal lokale omroepen met een website is explosief gegroeid. Ook het aantal omroepen met de tekstmedia kabelkrant en teletekst is sterk toegenomen.

Lokale omroep: landelijk van belang

De lokale omroep is een kleinschalige, maar allesbehalve marginale speler binnen het Nederlandse omroeplandschap. In de radiovechtmarkt waarin de grote commerciële zenders wat betreft bereik heer en meester zijn geworden, levert de publieke lokale omroep een belangrijke bijdrage aan het totale bereik van de publieke omroep in Nederland.

De lokale radio weet zelfs enkele publieke én commerciële zenders te verslaan. Het concept van publieke lokale omroep – radio en televisie gemaakt voor én door de inwoners in de eigen gemeente(n) – voldoet aan een behoefte bij het publiek. Want ook de publieke lokale televisie presteert goed. Ruim één op de drie inwoners kijkt wekelijks zeer gericht naar de uitzendingen van de lokale televisie. Samen met de lokale kabelkrant en teletekst zijn de lokale radio- en televisiezenders een belangrijke bron voor nieuws over de woonplaats en voor andere lokale informatie. De waarde van de lokale omroep ligt dus precies daar waar het voor bedoeld is: de informatievoorziening op lokaal niveau.

De lokale omroep heeft met minimale middelen en veel enthousiasme van de makers een rol van betekenis binnen het Nederlandse medialandschap weten te verwerven. En dan te bedenken dat het potentieel van de lokale omroepmedia nog lang niet optimaal wordt benut. De publieke financiering van lokale omroep is nog steeds ondermaats. Veel gemeentelijke instellingen maar ook lokale adverteerders hebben de weg naar de lokale omroep nog niet gevonden; en dat terwijl de verschillende lokale omroepmedia hun de mogelijkheid bieden om verschillende lokale publieksgroepen met hun boodschap te bereiken. Immers: lokale omroep verslaat alles!

OLON
organisatie van lokale omroepen in Nederland

Postbus 441
6500 AK Nijmegen
t (024) 360 12 22
f (024) 360 16 56
buro@olon.nl
www.olon.nl

Bezoekadres:
Keizer Karelplein 32e

vormgeving/grafieken BUROGRAPHIC / mail@burographic.com

lokale omroep in kaart

o | o n bereiksonderzoek 2005

Inleiding

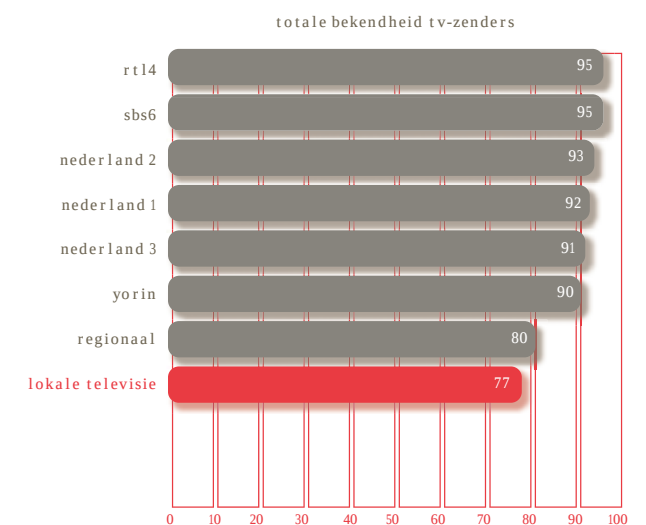
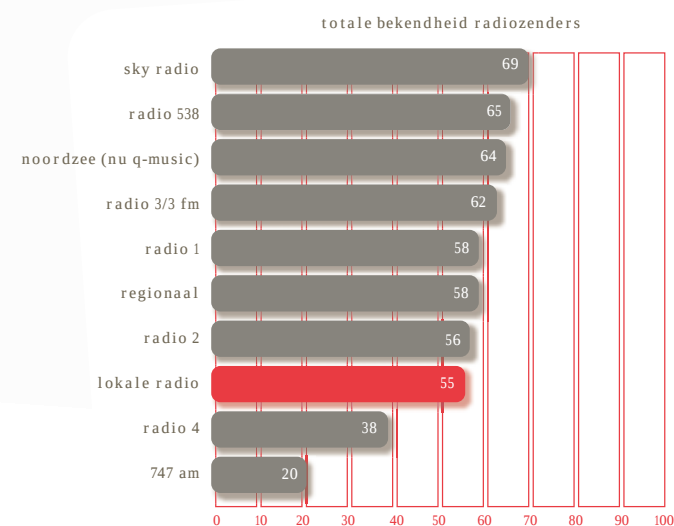
In opdracht van de OLON heeft onderzoeksbureau INTERVIEW®NSS een onderzoek uitgevoerd naar het bereik van en de waardering voor de publieke lokale omroep in Nederland. In de periode mei – juni 2005 zijn voor het onderzoek ruim 8.000 personen in de leeftijd van 13 jaar en ouder ondervraagd. De belangrijkste resultaten van het onderzoek worden in deze brochure gepresenteerd.

Medio 2005 telt Nederland bijna 300 publieke lokale omroepen. Hiermee bestrijkt de lokale omroep 90% van Nederland, een verzorgingsgebied van circa 15 miljoen inwoners. Praktisch een landelijke dekking dus. Het bereik van de lokale omroepen wordt echter niet gemeten in de bestaande landelijke Kijk- en Luisteronderzoeken. De laatste keer dat het bereik van de lokale omroepen in heel Nederland is onderzocht was in 1993. De hoogste tijd dus om dit opnieuw in kaart te brengen. En uit het grootschalige bereiksonderzoek uitgevoerd door INTERVIEW®NSS blijkt dat de lokale omroep ook anno 2005 stevig op de kaart staat.

Bekendheid lokale radio en televisie

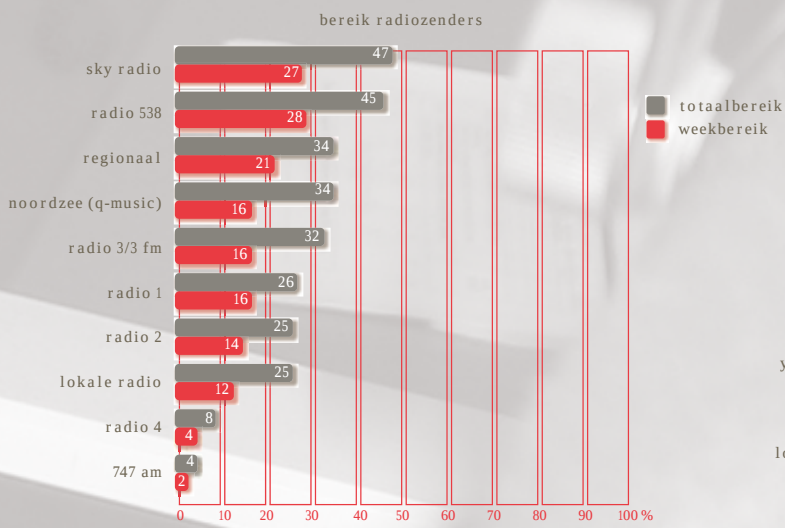
Een voorwaarde voor bereik is bekendheid: voordat een zender aangezet kan worden, moet de potentiële luisteraar of kijker deze kennen. Ruim de helft van de bevolking kent de publieke lokale radio in de eigen woonplaats bij naam. Deze naamsbekendheid is ongeveer gelijk aan de bekendheid van de publieke regionale en landelijke radiozenders. De lokale televisiezenders zijn bekend bij bijna 80% van de

bewoners van gemeenten waar dit medium beschikbaar is. Dit percentage ligt slechts 10 à 15% lager dan de bekendheid van de landelijke publieke én commerciële zenders. Gezien de marketingbudgetten van met name de landelijke, commerciële zenders en het feit dat de lokale zenders niet in de omroepgidsen vermeld staan, is de prestatie van de lokale omroepen op dit vlak zonder meer goed te noemen.

Bereik lokale radio en televisie

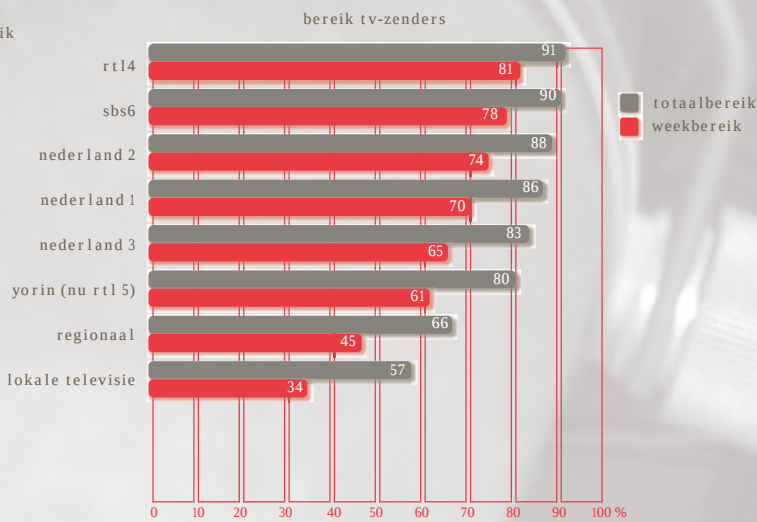
Een kwart van de bevolking luistert wel eens naar de publieke lokale radio. Dit is vergelijkbaar met het totaalbereik van Radio 1 en 2 en ligt ver boven het totaalbereik van landelijke zenders als Radio 4 en 747 am. Ook met het weekbereik (12%) verslaat de lokale omroep de laatstgenoemde zenders, evenals een aantal bekende commerciële zenders.

* totaalbereik = afgelopen 12 maanden geluisterd

* weekbereik = afgelopen 7 dagen geluisterd

Bijna 60% van de inwoners van gemeenten met publieke lokale televisie kijkt wel eens naar de zender en 34% doet dit minimaal wekelijks. Dit is een opmerkelijk resultaat, aangezien de meeste lokale zenders maar één of enkele uitzendingen per week hebben. Toevallig naar de lokale televisie 'zappen' is daarom nauwelijks mogelijk. Ofwel: als je lokale televisie kijkt, dan heb je de zender bewust opgezocht. Hoogkwalitatief bereik dus!

* totaalbereik = afgelopen 12 maanden gekeken

* weekbereik = afgelopen 7 dagen gekeken

Bereik kabelkrant, teletekst en websites

Kabelkrant, ook wel tekst-tv genoemd, heeft ook een aanzienlijk bereik. Eén op de vier inwoners van gemeenten waar kabelkrant aangeboden wordt, raadpleegt dit medium wekelijks.

Teletekst is een van oudsher populair informatiemedium in Nederland. Het weekbereik van de lokale versie is 11%.

Het jongste medium van de lokale omroepen – lokale websites – heeft een stormachtige opmars doorgemaakt en is nog volop in ontwikkeling. Anno 2005 maken websites onderdeel uit van het aanbod van de meeste lokale omroepen; 10% van de bevolking maakt wel eens gebruik van de website van de lokale omroep.

Onderzoeksverantwoording

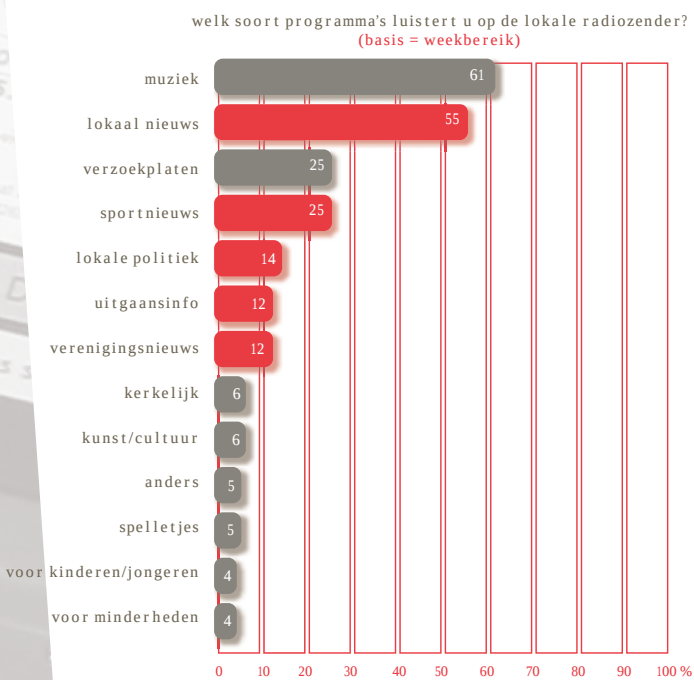
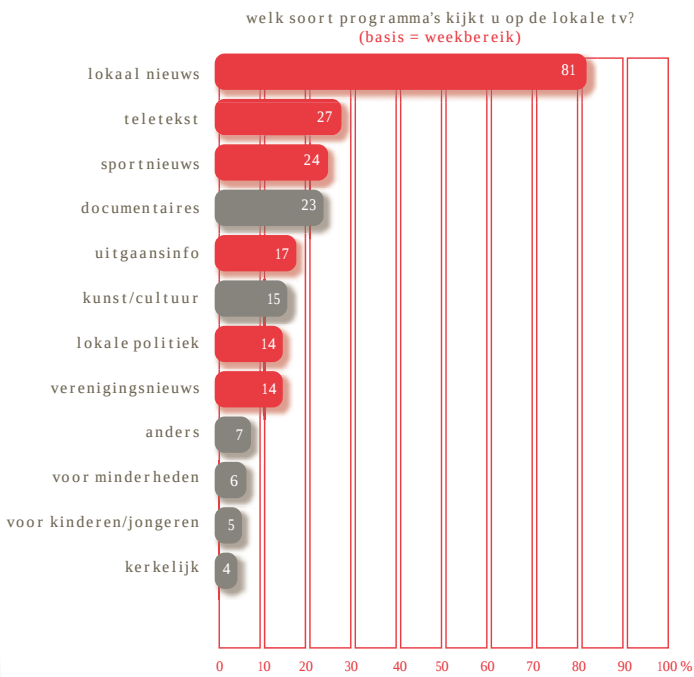
Het onderzoek naar het bereik van de publieke lokale omroep is uitgevoerd door INTERVIEW@NSS. In mei en juni 2005 zijn ruim 8.000 respondenten online en telefonisch ondervraagd. Er is gekozen voor deze 'mixed mode' omdat vertegenwoordiging van oudere leeftijdsgroepen in online panels niet optimaal is. De steekproef van het onderzoek is representatief op sekse, leeftijd, opleiding en geografische spreiding voor de bevolking van 13 jaar en ouder in de gemeenten van Nederland met publieke lokale omroep.

Aangezien lokale televisie, kabelkrant en teletekst lang niet in alle gemeenten beschikbaar zijn, zijn de bereikscijfers van deze media gecorrigeerd naar effectief bereik. Dat wil zeggen dat het bereik berekend is in het gebied waar het medium beschikbaar is en niet over het hele gebied waar lokale omroepen uitzenden. Voor lokale radio en websites van lokale omroepen is deze correctie niet toegepast.

Functie lokale omroep

De meest bekeken en beluisterde programma's van de publieke lokale omroepen zijn de programma's met lokale informatie. Op de lokale radio, maar vooral op de lokale televisiezender scoren de nieuwsprogramma's het best. En niet alleen 'hardnieuws-programma's' zijn geliefd; ook is het publiek duidelijk geïnteresseerd in de programma's over lokale sport, lokale politiek, uitgaan en het plaatselijke verenigingsleven.

Puur entertainment speelt een marginale rol, zeker bij lokale televisie. De muziekprogramma's op de lokale radiozender worden weliswaar goed beluisterd, maar dat is inherent aan het medium: radio 'is' muziek. Overigens voegen de muziekprogramma's op de lokale radio ook wel degelijk iets toe aan de couleur locale.

Profiel publiek lokale omroep

Wie is de luisteraar van lokale radio? Ten opzichte van de gemiddelde Nederlander is de 'lokale' luisteraar wat ouder (bovengemiddeld 50+), minder vaak woonachtig in verstedelijkte gebieden en gemiddeld iets lager opgeleid. In het publiek van de lokale radio zitten bovendien meer mannen dan vrouwen, maar dat geldt voor het radiopubliek in het algemeen. De oververtegenwoordiging van 50+'ers is overigens niet uitzonderlijk: ook de luisteraars van de regionale zenders, Radio 1 en Radio 2 zijn ouder dan gemiddeld. Het opleidingsniveau van de luisteraars van de landelijke radiozenders ligt echter gemiddeld hoger. De lokale radio bedient dus een brede groep en is ook toegankelijk voor een lager opgeleid publiek.

En wie kijkt er naar lokale televisie? Ofschoon in het publiek van de lokale televisie de 50+'ers licht oververtegenwoordigd zijn, is dit minder uitgesproken dan bij het publiek van de lokale radio. Het leeftijdsprofiel komt net als bij radio overeen met dat van de kijkers van de regionale omroep en de publieke zenders Nederland 1 en 2. Van de lokale omroepmedia gebruiken jongeren vooral de lokale televisie. Het kijkerspubliek van de lokale omroep is sterk stedelijk, maar deze oververtegenwoordiging heeft alles te maken met het aanbod: lokale televisie wordt vooral in de grote steden aangeboden.

Veel zenders besteden namelijk vaak aandacht aan het Nederlandstalige product en artiesten uit de regio. Dat de publieke lokale omroepen belangrijk zijn voor de lokale-informatievoorziening van, blijkt ook als de functie afgezet wordt tegen die van andere lokale informatiebronnen zoals gemeentelijke websites en folders, regionale en lokale dagbladen, gratis huis-aan-huisbladen

meest gebruikte informatiebron voor lokale informatie (basis = allen)

